

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Triplex Statvs; Ecclesiasticvs, Religiosus, & Sæcularis

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663**

Caput 8. Circa Iudicis obligationes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80707](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80707)

SECTIO SECUNDA.

De Iudicio Forensi Dubia.

CAPUT VIII.

Circa Iudicis obligationes.

DVBIVM I.

Index, qui officium petiit, sciens alium
adesse optiorem, cui munus esset
iniungendum, & illud accepit: te-
netur ad restitutionem?

67
Certa sup-
ponens.

CERTVM est, ante actum iudicij re-
quiri in iudice scientiam sufficien-
tem ad munus aperte exercendum.
Vnde qui petit, aut suscipit munus indican-
di, quo indignus est addit, vt sit verisimile,
inde aliquod notabile damnum obuenturum
peccat mortaliter. *Nauar. sum. cap. 26. num.
12. D. Antonii p. 3. sit. 9. c. 2. & p. 2. sit. 1. c.
19. §. 5. Gabr. in 4. diff. 15. q. 6. n. 2.* Quia non
minus tenetur Index ad bonam sui munus
administrationem, quam Medicus, Chirur-
gus, ac alij similes: At hi tenentur ab hinc
officiis abstinere, si eam peritiam non ha-
beant, qua requiratur ad recte illa ex-
quenda. *Quæstio autem est, qualis culpa*
requiratur in Iudice, vt ad restitutionem
damnorum teneatur? *Vt autem respondeam*
recolo, culpam esse duplicem, alteram iuri-
dicam, alteram Theologicam. Culpam vero
iuridicam aliam esse latissimam, aliam la-
tiorem, aliam latam, aliam lenem, aliam
leuissimam. Dubitoque, an Index, qui
officium petit & suscipit, sciens alium esse
optiorem, ad restitutionem damnorum re-
neatur?

68
Tenetur
quidem.

69
Non tene-
tur.

70
Hoc longe

Tenetur quidem, quia Index officium pe-
tens, si alius diligentior fuisset, culpa leni iuri-
dica illigatur: Ergo ex hac legi culpa tenebitur
ad damni cuiusvis refectionem. Sic An-
gel. v. *Culpa numer. 10. Sylvest. ibidem nu-
mero 4.*

Non tenetur, quia si licet alij digniores
adsum, si ipse sit dignus & debitam diligentiam
adhibeat non peccat officium petens, &
consequenter nec ad restitutionem ullam te-
neatur, Quidquid enim sit de peccato eligen-
tis, ipse autem tutus est in conscientia. Ita
*Soros p. 3. de iust. q. 6. artic. 2. corol. 14. Bur-
gos de Paz præm. in leg. Tarr. n. 174.*

Hoc longe probabilius esse reor. Dum
tamen ex dolo, aut mendacis electi, alias
probabilis.

dignior relietus non fuerit, ex leg. 2. ff. quod
quisque iuris. *Lege Paulum Castro Amboin.
Hodie, Cod. de indic.*

DVBIVM II.

*Valentine acta Iudicis, qui quando in-
dicat, excommunicatione etiam
toleratus illigatur?*

NON valent, quia illi, qui subiiciuntur
excommunicato aboluntur a subie-
ctione debita, licet ipsi ignorant illam esse
excommunicatum. Ergo excommunicatus
privatur iure. *Ilos iudicandi tanquam subditos;*
non enim potest quis manere non subditus, si
superior adhuc perleueretur superior. *Sic non*
nulli Doctores, quos refert Sanch. l. 3. de
matr. d. 22.

*Iudicis tolerati excommunicati sententia, &c
acta queaque valent. Quia cum Concilium Valer qui
Constantiense indulserit communicationem dem.
cum excommunicatis toleratis ad extirpationem
scandalum ac pericula peccatorum, eo ipso vide-
tur velle eorum actus iudiciale esse validos.
Frustra enim videatur communicatione cum
iudice, si postea eius acta nullum habent va-
lorem: nec satis consultum esset scandalis, ac
periculis fidelium, ita Sanchez vbi suprad.
32. *Suar. tom. 5. de cels. d. 16. sect. 1. numer. 7.*
Auila de cens. p. 2. c. 6. d. 6. dub. 3. & alij com-
muniter.*

*Profecto communis sententia distinguit de
excommunicatione. Quidam enim dicuntur *Difini* ex-
communicati, tolerati, alij non tolerati, id nem tolerati
est, cum quibus non possimus communicare it, & non
etiam post decretum Concilii Constantiensi, tolerati
qui scilicet sunt nominatim denunciati, vel tamen ex-
notoriis Clerici percussores. De prioribus ex-
pono his
communicatis nempe toleratis dictiis acta haren-
deribus. Propter secundam sententiam fundam-
entum. De posterioribus negamus, quia excom-
municatus huiusmodi debet ab omnibus vi-
tari: Ergo avertitur ab eo iuridictio, qua stan-
tia non potest non cum subditis communica-
tio persistere. Certe propter hanc rationem
excommunicati non tolerati à munere actoris
ac testis excluduntur: Ergo à fortiori exclu-
dantur iudicis munere, quod est magis pu-
blicum, & honorificum. *Praeposit. q. 2. de ex-
com. dub. 12. num. 73. Galp. Hartad. d. 8. de ex-
com. diff. 2. n. 3. Turrian. l. 2. de censor. d. 14.
anb. 1. Etuditissimus amicus meus Diana p. 5.
tr. de excom. resol. 10. 8. Moneo, quando pro-
pter loci distantiam iudicis excommunicatio
ignoratur, licet non sit toleratus, eius acta va-
leat,**

Sect. I. de Iudicio Forensi Dubia. 251

lere, ob communem errorem. Lefsi. l. 2. c. 39.
dub. 7. n. 62. & alij.

D V B I V M III.

Index excommunicatus toleratus potest
ne, valide alios excommuni-
cate?

74 Non potest. **N**on potest, quia in Concilio Constanti-
nullas favor ei conceditur, nisi quatenus
cedit in gratia aliorum fidelium pa-
rentium, ac voluntate cum excommunicare:
ergo non potest exercere actum iurisdictionis
coactus in subditum iniuriam. Sic Suar.
de cens. d. 14. sect. 2. num. 15. Laym. l. 2. r. 5. p.
2. c. 5. num. 7.

75 Potest.
planit. **P**otest quidem, quia subditus nolens obe-
dire ei, qui eum potest si deliquerit, indicare,
contumax ostentatur: Ergo potest iustè ex-
communicationis poena ab eo puniri. Ita
Coninch. & Gutier. quos afferunt, ac sequuntur
Diana p. 5. tr. 9. refol. 135.

76 Autoris
refusatio. **S**cio meū Ioannem præpositum in primā
sententiam inclinare g. 2. de excom. dub. 12. n.
7. & 8. Nam subditus obediens nolens, cum
ad id non teneatur, non erit contumax: unde
non poterit à iudice excommunicato, tolerato
licer, excommunicari. Hoc tamen intelligendū est, si ante prolatam sententiam
subditus exceptionem excommunicationis
opponat, prout opponere potest, & eius iuris-
dictionem declinare. Cap. Exceptionem de
exceptionib. sive si tamen iurisdictione declinata
non fuerit, sententiam validam esse iudic.
Et in hoc sensu intelligo Coninch. & Gutierrez
afferentes excommunicatum validum
alios excommunicare posse.

D V B I V M IV.

An Index excommunicatus toleratus
peccat lethaliter, si suum mu-
nus, quamdiu non obiunet ab solu-
tionem, exercet?

77 Lethaliter
peccat. **L**ethaliter peccat. Quia Concilium Con-
stantiense suo decreto non intendit in ali-
quo indulgere ipsi excommunicato: sed alii
fidelibus cum ipso communicantibus: Ergo
excommunicatus adhuc tenetur præcepto Ec-
clesiastico abstinenti ab administratione mu-
neris, sicuti ante illius Concilii decretum:
quod quidem præceptum videatur de re gravi
esse: nam sententia prolatio etiam in re-
bus temporalibus est actus gravissimus. Igitur
peccat lethaliter Index contra Ecclesiæ pro-
hibitionem indicando. Sic Suarius de censur.
d. 16. sect. 1. Lefsi. lib. secund. cap. 29. dub. 7. n.
59. Coninch. d. 14. num. 148. & alij plures.

78 Non peccat.
Non venali-
ter solvit. **N**on peccat lethaliter, sed venaliter fo-
lum, dummodo non ad sit iniustitia, scan-
dalum, contemptus, vel quid simile. Quia
cum in Concilio Constant. statuatur, licere

fidelibus omnino, cum excommunicatis cō-
municare in omnibus, ab ipso videatur, non
quidem in excommunicati favorem, sed in
aliorum favorem, permitti excommunicato,
ab aliis requisito eusmodi communicatio. Ita
Henriq. de excom. cap. 5. Barth. de Ledes. de
excom. dub. 9. Sanchez l. 3. de matrim. d. 21.
numer. 6. Autila de cens. p. 2. c. 6. d. 6. dub. 3.
Nauar. sum. c. 19. n. 28. & alij, quos referunt,
ac sequitur Diana p. 5. de excom. refol. 131.

79 Probabilem admodum primam sententiam
esse reor, sed eligo secundam adhuc mihi ve-
riorem. Quam confirmo ex doctrina eorum
qui afferunt, excommunicatum toleratum, probabilem
quoties non est in mora petendi absoluto-
nem, nec potest eam prout tunc obtinere, &
ab aliis fidelibus inuitatur, & inducitur, pos-
se cum eis licite communicare, & eis etiam
administrale Sacramentum. Alioquin enim
videtur inutile priuilegium aliorum com-
municandi cum illo, si ille non posset ab illis
requisitus cum eis communicare. Iam enim
cateri tenerentur præcepto naturali vita-
di scandalum, abstinerere ab eius communi-
catione, ne darent illi occasionem peccandi:
atque adeo manerent iudicem scrupuli, quos
Concilium Constantiense intendit auferre.
Latè Sanchez. l. 7. de matrim. d. 9. n. 8. plures
referunt.

D V B I V M V.

Index excommunicatus non toleratus
tenetur ad restitutio-
nem, si aliquem
alias dignum ea pena condemnauit ad
soluendum certam pecunia sumam,
vel capitali sententia affecit?

80 **S**uppono, excommunicatum non tol-
eratum peccare duplisper proferendo se-
tentiā in iudicio. Primo, contra Ec-
clesiæ præceptum prohibentis illum communi-
cationis actum. Secundū, contra institutum
exercenda iurisdictionem in eos, in quos pro-
tunc nullam iurisdictionem habet. Vnde te-
netur ad restitutio- expensarum, quas ea de
causa inutiliter litigantes gesere, qui propter
sententia nullitatem, ac reliquorum actuum
tenentur postea eandem causam peragere.
Dubium autem est de damnō per ipsam len-
tientiam illato. v. gr. si Index aliquem alioqui
dignum ea poena, condemnauit ad certam
sumam pecunia soluendum, an postea te-
netur solvere eam, quam reus per sententiam
innullam solvere fuit coactus, vel si aliquem
capita damnauit, num teneatur eius filii,
vel vox resiliere, eo modo, quo homici-
da iniulcus teneri assolet?

81 **N**on tenetur, quia damnō non consequuntur
ex circumstantia excommunicationis, sed
ex occisione, v. gr. illius. Occasio autem po-
terat ab eodem iudice post modicum tempus
licitè præcipi, obtenta prius absolutione à
censura: parum autem videtur referre, quod
reus illi condemnetur à iudice excommuni-
cato, si tamen facile poterat ab eodem ab-
solute

soluto eodem modo condemnati; iniustitia enim tota versatur ibi in modo non **82**
verò in substantia: modus autem iniustus non videtur sufficere, ut ad restitutionem obligetur, sicut si iniuria confisteret in ipsa-
met substantia. Ergò ad summum tenebitur Index ad id, quod interest reo non fuisse
condemnatum eo modo, sed post obti-
tam absolutionem. Sic nonnulli Doctores,
quorum sententiam valde esse probabilem
docet Sanch. l. 3. consil. c. vni. dub. 18.

Teneretur
quidem.

Teneretur equidem. Quia illa vero occidit
per iniuriam reum, quem condemnavit;
nam illa sententia manifestam continent iniuriam, ut videntur Doctores supponere;
sententia enim est prolatà à non Indice, seu
ab eo, cuius iurisdictio est impedita: ergò
est in non subditu, & per consequens est
occisio facta per authoritatem non publicam,
ac invidicam; sed priuatam, in quo
consistit formaliter homicidij malitia. Dam-
num autem, quod sequitur ex actione ini-
usta ad restitutionem obligat ex radice ini-
stata acceptio: ergò damna in hoc casu
non minus debent restituiri, quam si sequen-
tentur ex homicidio factò à qualibet alia
persona priuata. Ita Sanch. vbi *suprà*.

83
Auctoris
resolutio.

Ego autem utramque sententiam proba-
bilem fatis esse indicans, exstimo, illam **84**
iudicis sententiam esse actionem iniustam, ut
pote prolatam ab illo, qui pro tunc non
habet iurisdictionem expediat: atque adeò
per se loquendo obligari Indicem ad resti-
tendum damnum. Per accidentem tamen fre-
quenter à restituendi obligatione excusari,
quia restituere non debet nisi secundum spem
quam reus habebat liberari se ab illo pericu-
lo, si non fuisse condemnatus, antequam
absolutio ab excommunicatione obtinetur;
non enim tenetur restituere nisi in quantum
moraliter fuit causa iniusta illius damni; non
tamen censent causa illius damni, quod iam
certo erat præparatum. Sicut si aliquis com-
burat alienam domum, quæ statim fluminis
inundatione, debebat ruere, ad restitutionem
non tenetur: similiter si aliquis occidat homi-
nem iam ex aggritidine moribundum, licet
delinquit, non tamen ad restitutionem tene-
tur nisi pro ratione ipsi que else posset ex
eo periculo evadendi. Ratio autem est, quia
res in illo statu non retinet eum valorem, quæ
haberet extra illud periculum: atque ideo
non inducit tantam restitutionis obligationem.
meum Eminens. Cardinalis Lugo tom. 2.
de iust. d. 37. numer. 13.

D V B I V M VII.

Et hæc valida sententia iudicis existi-
ti, cuius defectus est occultus, si non
habeat titulum coloratum, hoc est, si non
aceperit potestatem ab illo, qui dare sol-
lum poterat, licet ipse propter defectum
occultum capax accipendi eam non
esse?

84
Plura re-

Regula generalis est. *Quicumque exercet*
Plura re- **85**
irregularitatem in aliquem quam legitime
solo.

non habet, delinquit peccato usurpationis
iudicis existimari, & acta omnia valida sunt,
quia ob communem utilitatem Republica tam
in iure Canonico, quam in civili suppleret de-
fectum vere iurisdictionis, datque authorita-
tem, & valorem illis omnibus, ad vitandum
incommoda, ac perturbationes, quæ ex illo
communi errore oriuntur, *Leg. Barbarus*
Philippus ff. de offic. Praet. Requirunt autem
quod ille defectus sit occultus, & quod index
vulgò pro legitimo Indice habeatur: alioquin
non intercedit communis error, cum necesse sit
subvenire suppledendo defectum iurisdictionis.
Cenfetur autem communis error, etiam in
alio loco defectus ille sit publicus, si tamen
in hoc loco sit occultus: in d. licet alio tem-
pore fuisse in hoc ipso loco publicus, si eam
iam abit in obliuionem sufficit, ut nunc com-
munis error interueniat. Quæserimus vero an
etiam necessarium sit, quod index illi existi-
matus habeat titulum coloratum (sive vi ac-
cipiat potestatem ab illo, qui dare illam potest)
licet index ipse ob defectum occultum, ca-
pax accipendi eam non esset) ut valida sit
sententia; & acta eius.

Erant validæ sententiae, & acta, etiæ hi-
nusmodi titulum coloratum non habeat, quia **86**
inconvenientia, propter quæ supplex def. *etia. etiæ*
titulus iurisdictionis, quando index habet etiam
etum occultum, eadem videntur militare coloratum
quando non habet titulum coloratum, sive titulum
non acceptat potestatem à potente illum con-
ferre, si tamen hic defectus etiam communiter
ignoretur. Ergo non minus debet propter
bonum publicum supplex defectus in hoc
casu, quam in priori: Sic Doctores nonnulli,
quos refert Sanchez l. 6. Consil. c. 1. numer. 42.
& alij apud Dianam tom. 1 straf. secund. re-
sol. 45. qui asserit, hanc sententiam esse
probabilem.

Valida non erunt sententiae, & acta reli-
qua iudicis, qui titulum coloratum non ha-
beat. Quia cum index huiusmodi laborans *et.*
defectus, titulum coloratum habet, *Respon-*
sibilia seu Ecclesia, aut potestas superior est,
que proponit populo illum indicem, & eo
ipso tacitè hortatur populum ad illum reci-
piendum; idcirco superior, quicunque il-
le sit, cooperari desceptioni populi vide-
tur, euilque detramento, supplet defectus
occultos, quantum facit est, ut populus non
patiatur ex illo vito occulto. Quando
vero aliquis ex sua malitia est in-
tritus sine titulo superioris, tunc superior nul-
modo illum proponit populo, nec co-
operatur detramento, quod sequitur: sed
ipse intritus est causa adæquata illius decep-
tionis. Ergo mirum non est, quod tunc su-
perior non supplet defectus: maximè cum
ex illa benignitate alia grauiora incommoda
*orientur, ita Sanchez vbi *suprà* Cardinalis*
Lugo tom. secund. de iust. d. 36. numer. 23.
& alij communiter.

Ahac communis sententia non recet-
do, licet primam satis censem esse *Hanc* **87**
probabilem. Nam ex ea maiora inconvenientia
proculdubio sequuntur. Sequi-
mentur enim quid si quis malitiose le-
gatrum suorum Praefulsi simulet, & Bullas
falsas in sua potestatis testimonium ostenteret
eo

Sect. II. de Iudicio Forensi Dubia. 253

eo ipso eius acta futura erunt foro in utroque valida, sicut si verus Papæ Legatus esset. Item heretici, qui in Episcopos fingunt, & potestate illa ficta iudees decipiunt, non minorem habebūt potestatem iurisdictionis circa illos, quam si veri clienti Episcopi dum communis error adficeret. Hæc durissima planè sunt, & conducerent ad fouendos nequissimos suis in fraudibus simulatorum. Motu ergo requirimus ad valorem getforum per iudicem falso existimat, quod habeat coloratum titulum, hoc est, saltem apparentem, qui à legitimo imperio procedat.

D V B I V M VIII.

Index existimat liceat eius impedimentum occultum sit, & habeat titulum coloratum: peccatum exercendo iurisdictionis actus, si ipsem iudex suum defectum agnoscat?

88 Non peccat

Non peccat, quia eius acta valida sunt, licet ergo peccet retinendo officium, supposito tamen, quod vult se pro iudice gerere, non erit nouum peccatum quod inter litigantes iustam sententiam proferat; sic innuic. Card. de Lugo 10. 2. de iust. d. 36. n. 26.

89 Peccat qui-
dem.

Peccat quidem, quia quantum ex le est, vult iurisdictionem, quoniam vere non habet, vñperare & officium iudicis contra iuris divini iura & humani prohibitionem retinere. Ita Lefsi. 1. 2. c. 29. n. 68.

90 Sententia
Auctori.

Ego quidem existimo peccare munus usurpando, & illud retinendo: non tamen nouum peccatum in quolibet actu perpetrare. Nam defectus occulus alii, & titulus coloratus ei conferunt valide munus gerere. Si ergo iustus se in proferendis sententiis profert, vñdenam eum reum esse affirmabimus: Attamen Lefsi verius & securius ha-
rebo.

D V B I V M IX.

An validas sint, sententiae, & alij actus iudicis qui inuasit iniuste Principatum?

91 Questionis
status.

Loquor de illo qui sine iusto titulo Rempublicam inuasit, & usurpauit, requiro que, num eius sententia reliquie iudiciales actus validi existant?

92 Non sunt
validi.

Non sunt validi, quia defectus iurisdictionis huiusmodi tyrcanni occulus non est, nec habet coloratum titulum à superiori, à quo possit eum accipere.

93 Validi snt.

Non sunt validi, quia agentes alii iudices ab eo designati. Sic Sours 1. 3. de iust. q. 4. a. 6. Et aliqui Inristi, quos referunt Magister meus sapientissimus P. Ioan. de Salas de legib. d. 10. sett. 3. n. 13.

Validi sunt, quia tacitus adest Reipublice consensu, quia ad vitandum maius malum, & grauissima inconvenientia, præstat auctoritatem ius, que ab illo inuasore geruntur, cui iam resistere non valet, atque idcirco iam pacifice imperat. Ita Victoria, Medina Bananes, Salón, Aragón, q̄os referunt, ac sequuntur Eſcob. & Mend. Theol. Mor. Tem. VII.

Salas ibid. n. 14. Lefsi. 1. 2. c. 29. dub. 11. & alij re-
centiores. Legendus Suar. 1. 3. de legib. c. 10. n.
9. hanc approbans sententiam, licet prius sub-
oblitore loquatur.

Veriorem eam crediderim esse. Nam cum
Respublica, tentatis omnibus, non potuerit
se ab illis tyrannide liberare, nec proprios
iudices habere à se constitutos, per quos ins-
publicum, ac priuatum tueatur: consen-
tit tacitè in illis iudiciales actus, & in iudicis
illos, quos ipse elegit, ne omnia delictis, ac
in iuriis facile exundent.

D V B I V M X.

An ille inuasor pecces iuu dicendo, illud-
que peccatum addat malitiam supra
peccatum præcedens usurpationis
Principatus?

Non addit nouam malitiam, quia magis
ille peccaret, si retento Principatu, ius Non addit
non diceret. Si Lefsi. 1. 2. c. 29. dub. 9. nouam malitiam.

Nouam malitiam addit, quia illud pecca-
tum præcedens est iniustio, & usurpatio Nouam
Principatus, & quidem super eam ma- malitiam
litiam addit nouam, nempe exercitum addit.

posteriori iurisdictionis, peccatum enim est proie-
qui usurpatione, quā illam inchoasse. Si ve-
rō illud peccatum præcedens est actualis in
principatu & perfuerantur, hoc peccatum non
videtur distinguere ab ipso iurisdictionis exerci-
tio, non retinere non Principatum, nihil aliud
est, quam gerere le pro Principe: hoc autem
est exercere actu ea munera Principis, præci-
piendo, definiendo, ius dicendo. Ergo isti actus
sunt mali, & afferunt nouam malitiam supra
peccatum præcedens, ita Cardin. de Lugo 10.
2. de iust. d. 36. n. 78.

Dicendum teor cu ipso, eos actus inuasore
seper esse malos, & licet aliquando fortasse non
addant nouam malitiam, regulariter tamen eā resolutio.

addere, quia sunt ipsa formalis usurpationis
continuatio, & inuasoris iniqua iurisdictionis.
Dixi, aliquando fortasse non addere nouam
malitiam, quia si tyranus prius natura habeat
actu, quo nolit hanc causam, vel hoc iudicium
ad legitimos iudices remittere, & aliounde vr-
geat eis decisione: tunc ex suppositione prioris
decreti, melius erit definire causam iustæ per-
se ipsius, quam illam indecisam relinquere in
maiis Reipublicæ detrimentum. Hoc autem
ipsius (ait eminentis Cardinalis) erit peccatum
denominative à priori decreto, in quo tanquam
in causa posterioris decreti malitia continetur.

D V B I V M XI.

An qui petunt ab iniusto inuasore iuu, &
sententiam in suis causis, præcipue cri-
minalibus, delinquunt?

Delinquunt quidem, quia si peccat tyranus
ille, quod est ius dicit, non licet ab eo
petere id, quod ipse sine peccato præstare potest.

97 Delinquunt
quidem

Y hoc

hoc enim esset eius criminis cooperari, specialiter vero in causa criminali non est licitum in a iudice tyrranno petere; quia nullo modo licet, vindictam sumere per autoritatem priuatam, qualis est tyrranni. Sic nonnulli, quos pro nomine memorat Cardin. de Lugo 10.2. de inf. d. 36. n. 28.

⁹⁸ Non delinquent, quia illi non petunt determinate ius a tyrranno, sed distinctim, hoc est, proponunt illi causam, qua virgint, & petunt implicitè, vt vel permittatur legitimos Reipublice Indices de illa causa decernere: vel si hoc non vult, decernat ipse, hoc enim minus malum est, quam causam indeciam relinquare. Potest ergo tyrranus sine illa peccato praestare id, quod petunt, nimirum permitting legitimos indices de causa decernere. Quod si tyrranus ille de causa criminali decernat, iam non videtur illa priuata auctoritate, sed publica vti ex consensu, scilicet Reipublice praestantis illi tacite suam auctoritatem ad puniendos malefactores, ex superioritate, quod ipse nolit causam ad legitimos indices remittere. Ita Lugo *citat.*

⁹⁹ Et alii herens exstimo, peccare ipsum tyrranum, non remittendo causam ad Indices legitimos, peccare iudicando: non tamen punire sine Reipublica auctoritate, quia eam ei offert ad minus malum: sicut licet offerre occasiones, & auxilia ad furandum illi, qui vult aut occidere, aut furari: minus enim malum est furari, quam occidere. Igitur qui a tyrrano petitus, & sententiam in causa civili vel criminali, minime peccat.

D V B I V M XII.

An Index extrahens ab Ecclesia delinquens eius violator immunitatis, si postea eum puniat iuxta delicti gravitatem: eine infert iniuriam restitucionis obnoxiam pro damnis omnibus sequuntis?

¹⁰⁰ **L**icet Index contra Ecclesia delinquat immunitatem, non tamen infert iniuriam delinquenti, vnde ad restitucionem pro restitutio*n*is sequitur teneatur, quia vt ex illa patet, nullus index restitutus pro huiusmodi sententia prolatius, si alias teneat iuxta debitum iuris: nec inquam in iure illa sententia dicitar iniusta, sed solum irreligiosa, vt constat ex *Cap. Miror. Cap. Quisquis. Cap. si quis contumax.* 17. q. 4. sicut si aliquis alienaret bona sua contra votum non alienandi, peccaret quidem contra Religionem, non tamen contra iustitiam. Sic D. Thom. 2. 2. q. 9. q. 4. 2. ad 3. dum ait, peccatum facile*g* interdum reperiri separatum in alio peccatis: vt si quis index extrahat a loco facio eum, quem in in alio loco licite poterat capere. Sicut ergo Doctor Angelicus non interuenire malitiam contra iustitiam, sed solum contra Religionem. Asserunt sententiam hanc esse probabilem Medina consultus ab Henriquez. Sanchez. 2. 3. consil. c. vni. dub. 17. Salas in manu*scri*-

pto. Quar. 10. 1. de Relig. 2. l. 3. capite 13.
Non solum laedit Ecclesia immunitatem, sed infert delinquenti iniuriam, vnde ad damno. ¹⁰¹ *Infra iniuriam restitucionem obligatur, quia reus tunc iam nisi potest iustificare se defendere, ne extrahatur. Ergo tunc ipse index non potest sine iniuriam illum extrahere: nexiem, alioquin bellum iustum ex utraque parte dare, non per accidens, aut propter ignorantiam, sed per se, ac scienter. Ita Lef. 2. 2. 29. num. 53. Sua. ubi supra Valent. 10. 3. d. 6. q. 15. pun. 1. & aliqui Juristi, quos refert, ac lequit Farinac. tr. de immunitate Ecclesiar. m. 12. 1. Ludou. Lopez p. 1. Infra. 5. 3. Salas, & Sanchez *citat.**

Longe hoc probabilius esse reor. Nam reus ¹⁰² captus extra iudicis territorium, iniuriam patitur: capitur enim a non habentibus in loco *probabiliter* iurisdictionem. At Ecclesia ratione immunitatis est locus exemptus. Ergo index ibi ad capiendum reum nullam habet iurisdictionem: vnde infert reo iniuriam, & ad omnium dannorum restitucionem obligatur.

D V B I V M XIII.

Si aliquis priuatus per vim, vel dolum reum ab Ecclesia extraxit: potestne Index postea illum licet, ac valide comprehendere?

Non potest, quia tota illa comprehensio ¹⁰³ in priori iniuria, qua fuit ab Ecclesia extorctus, fundatur. Sic aliqui, quos refert, ac sequitur Diana 10. 1. r. 1. resol. 16. & 26. & p. 3. tr. 1. r. resol. 18. 2.

Potest quidem, quia index vitetur iure suo ¹⁰⁴ capiens eum, quem extra locum sacrum invenit. Sicut si aliquis cum Antonij iniuria dem. producat in publicum crimen illius, sceretur potest postmodum index ex hac notitia inquirere aduersus Antonium, licet illa Scientia per iniuriam publicationem alterius emanaverit. Ita Sua. 10. 3. de Relig. 2. l. 3. q. 13. & 17. & alij plurimi à Diana citati, ubi supra.

Hac sententia magis atridet. Modo priuatus ille missus non fuit ex industria vel ¹⁰⁵ consilio iudicis ad illum effectum. Si vero index particeps non fuit illius extractionis, potest planè iure suo vitetur.

D V B I V M XIV.

Index inferior iustificatur extrahit reum ab Ecclesia: Princeps superior, qui illum iam inuenit extra Ecclesiam potestne eum capere, & indicare manente iudice inferiore obligato ad restituenda damna propter iniuriam ab ipsa commissam?

Potest quidem, quia quando (ex gr. *index* ¹⁰⁶ inferior contra iniuriam ordinem exoritur a reo *potest* quidem crimen, tunc si publicato iā hac occasione crimen Princeps velit vñ suo iure, poterit invidice

ESCOBAR
Theol. Mor.
Tom. VI. VI
EDV

intidice procedere contra rem, & vterius inquirere, & cognitæ veritate illum condemnare: licet index inferior maneat obligatus ad restitutionem horum damnorum, quorum ipse fuit causa extorquendo iniustè à reo confessiōnem. Ergo similiter poterit Princeps in nostro casu comprehendere eum, quæ index inferior contra iuris ordinem ab Ecclesia extaxit. Sic ex Leflio l. 2. c. 29. n. 175. ex plam præfatum concedere.

107 *Non potest.* Minimè potest, quia ea, quæ index inferior gerit publica autoritate, gerere videatur nomine Principis superioris, qui eo ipso quod proficeretur delinqutens illius retentionem, vel vteretur præterita iudicis actione, eam ratam habere videatur, & per consequens imputare illi. Ergo princeps ad restitutionem damnorum, non index ille, qui ex Ecclesia extaxit, tenebitur. Ita Cardin. Lugo. to. 2. de iust. d. 36. n. 40.

208 *Sententia Auctoris.* Cum his sentio. Quia Ecclesia, quæ laesa fuit per illam abstractionem iniustum, peccatum absolute restitutionem, & prohibet prosecutionem in causa, donec reus restituatur: alioquin Ecclesia suo iure fraudatur. Quod si obiciens resolutionem, quæ dub. 13. exprefsi de priuato per vim aut dolam reum ab Ecclesia extrahet, quia dixi posse licet à iudice cōprehēdi, & puniri: tēpōdo. Quandoq; priuatus aliquis, illum prius extraxerit, tunc iudicem postea vtens illa notitia, & capientem reum, non ideo censeri ratam habere actionem iniustam illius hominis priuati, quia nemo potest ratam habere actionem, quæ nomine gesta non fuit, iuxta communem iuris regulam. Abnego autem exemplum pro contraria sententia adductum. Nam defecctus commissus ab inferiori iudice videatur annulare torum causæ processum etiam in ordine ad superiorienni talis sit superior qui habeat potestatem in eo defectu dispensandi.

D V B I V M XV.

Licetne iudici, condemnare reum, qui per testes legitimè probatur crimen patrassæ, si index certo scis, esse innocentem?

109 *Non licet.* Nunquid id iudici licet, quia si index certo sciret, reum sub eius iurisdictionem non else, nō posset eū iudicare, licet per testes probaret else sub eius iurisdictione. Ergo nec in causa nostro poterit: non enim minus requiritur crimen in reo, quam iurisdictione in iudice, ad licet condemnandum. Et quidem innocentem occidere, est intrinsecè malum, sicut cognoscere non suum. Sed nemo potest licet cognoscere quam certo scit, suum non esse, quantumvis per legitimos testes probetur esse suum: ergo nec etiam licet innocentem occidere, quantumvis nocens per falsa, & apparentia testimonia probetur. Sic Hugo de Celfo ad leg. Praetor, ff. de iuris iust. omni. Iudic. Calderin. Escob. & Mend. Theol. Morg. Tom. VII.

ad Cap. Pastorale, de offic. delegati. Rosel. v. Index. Angel. Lyr. Panormit. & alij, quos referi. Leflius l. 2. c. 29. n. 84.

110 *Licet om.* Licit omnino iudici iuxta allegata, & probata condemnare, quem scit else innocentem quia sicut licitum est cognoscere non suum, quam aliquis inuincibiliter putat se alicet occidere innocentem inuincibiliter exstigmatum innocentem. At index licet ut priuatus homo sciat illum else innocentem: ut index tamen scit innocentem else: Ergo ex hac scientia potest licet illum occidere. Profecto ius publicum graviter laderetur, si liberum est iudici, iuxta allegata, & probata non indicare. Ita Conar. l. 1. var. c. 1. n. 6. Caet. & alij Summiste communiter. Palud. Alens. quos referit & sequitur Sotus l. 5. dē iust. 9. 4. a. 1. Natural. sum. cap. 25. n. 10. Antonin. p. 3. ist. 9. c. 5. 5. 6. Sanch. l. 6. consil. c. 1. dub. 17. & alij plurimi.

Mediam viam tero, distinguens de causis criminalibus, in quibus agitur de pena capitis vel mutilationis, & in his abnego licet iudici condemnare innocentem. In causis vero ciuilibus, vel vbi agitur de pena pecuniaria vel exiliis, ut priuationis officiorum concedo licere. Primam partem conclusionis sic probabo: quia index idæ debet sequi notitiam publicam per probationes acquisita, ne abberet à veritate in sententia ferenda: Ergo quando illæ probationes potius conductunt ad falsitatem & ad supremam innocentis iniuriam, & hoc certò iudici constat: non potest iuxta illas proferre iudicium. Partem secundam ita ostendo: quia licet Respubl. ca non habeat dominum supra vitam, & membra subditorū habet tamen illud supra haec alia bona, ita ut adueniente iusta causa, propter bonum commune, possit de illis disponere, & bona auferre, officiis priuare, expellere ex Urbe ciues, &c. Ergo credibile est, dedisse hanc potestatem iudici ad eum finem, ut iuxta leges, ac probationes indicaretne contemnatur ordo iudicialis, cuius obseruatio ad pacem, & quietem Reipublicæ immopere conductit.

111 *Mediam viam tero.*

D V B I V M XVI.

Iuxta secundam questionis precedentis sententiam, quæ probatissima est, index prius, quam iuxta allegata, & probata innocentem condemnat, teneturne Prefeturam vel officium relinquare?

112 *Satus* *Questionis.* Secunda illæ questionis proxima sententia, quæ afferit, posse indicem in quaenam causam proferre sententiam iuxta allegata & probata, licet certo sciat, illum qui damnatus est, else innocentem probatissima, & communissima est: dummodo index prius quam sententiam proferat eum liberare, vel se à prolatione sententia excusare. Questionis autem, an tenetur medium difficile a diu inveni, exequi, quæ est, Præturam vel officium relinquare?

Y 2 Relinquere

256 Theologiæ Moralis Lib. LX.

ESCORAP
Theol. Mor.
Tom. V. VI. VII
EDIV
G

113 Relinquere tenetur Praefecturam, quia in-
Teneatur colum tas innocentis culibet accidentario
Prefectura incommmodo debet præferri. Sic Panormit. & c
relinquere. Inola ad Cap. 1. de officio Ordinar. 10. Sylvest.
v. Index 2. §. 5. & alij, quos afferit Turrian.
di inst. d. 48. dub. 2.

114 Non tenetur Praefecturam relinquerre, quia
Nisi tene- si iuxta secundam illam sententiam, Index
tur. non tenetur omnino à prolatione sententiae
abstinere. Ergo non tenetur officio renun-
ciare, nè condemnet innocentem. Conse-
quentiam probro. Quia aliquo teneretur
etiam non proferre sententiam licet hac via
Reipublicæ indignationem incurreret, alia-
que pericula; quod si hæc pericula non tene-
tur incurrire, cur tenebatur amplecti illud
non solum periculum, sed amissionis offi-
ciis damnum: quod quidem maius est
aliquando; quam exiliu, vel alia huic-
modi poena: Ita Thomistæ commeniter. So-
tus 1. 6. de inst. 9. 4. a. 2. Tabie. & alij, quos
refert, & sequitur Valent. 2. 2. d. 3. q. 11.
pun. 3. circa finem Iul. Clarus super ritu 2. 8. 5.
magna curia & alij plures.

115 Profecto consequenter ad secundam Dubij
Hec pars primi sententiam hæc pars verior mihi vide-
verior mihi tur. Addo tamen, si officium à iudice relin-
quiperatur profuturum, ex ultimo, conse-
quenter ad eandem secundam sententiam, iudicium
debere renunciare Praefectura, dum-
modo non esset granissimum ipsius detrimen-
tum, quia pro vita innocentis defendenda
& pro cooperazione ad eius damnationem
vitanda, aliquid detrimenntum oportet subire,
si tamen esset granissimum detrimenntum, non
tenetur officio renunciare. Non enim vide-
tur Respublica indicere cum tanto detrimen-
to obligare ut debeat renunciare officio, ma-
xime si sit summa dignitas, vel Principatus.

li Iurista. Conar, Cynus, Bartol. Alberic. &
Feini, quos refert Leilius l. 2. c. 29. n. 43. Ma-
tienzo dialogo relatoris parte tercia capite 4. 2.
numer. 3.

Minime potest, quia etiæ Respublica talem
haberet potestatē (de quo inferiorius) non tamē
est credibile, quod cā in Principem transfor-
merit; est enim contra omne bonum regi-
men dare viri homini potestatē supra omnia
vitam, sine alio testimonio, quam suo.
ita Caiet. & Sotus, quos afferit, & sequitur
Leilius supra Narar. l. 2. de ref. c. 3. n. 197.
citans Nararum, Malder. de inst. nr. 6. c. 1. du-
bio 14. Sanch. l. 3. consil. vni. dub. 4. & alij
apud Dianam p. 2. tr. 5. ref. 9. 8.

Hanc sententiam communem plane defen-
do. Addo tamen hoc dicendum, factum regi-
lariter, quia dubitant Doctores, an in aliquo sententiam
cafu raro, ybi ex ordine iuridico maxima in-
conuenientia sequentur, habeat Princeps
huiusmodi potestatē, id quod sequenti
Dub. resoluam.

D V B I V M X V I I I .

An Princeps quem scit certo, sed oc-
cultum crimen granem admisit
possit sine strepitu iudiciale occidere?

Oterit plane, quia creditur à Republi-
ca Regem huiusmodi potestatē acci-
pere ad hanc irregularē punitionē nē.
gerendam. Sic nonnulli, quorum sententiam
esse probabilem asserunt malder. in p̄f. 1.
tr. 6. c. 1. dub. 1. & Leilius l. 2. c. 29. n. 93. Tenet
Fagund. p̄f. 8. Decal. cap. 20. n. 18.

Non poterit, quia Respublica non habet
ius contra vitam, vel membra ciuium: nisi Non pot-
quando certo ipsi constat de delicto: At non rit.
potest certo constare Respublice per dictum
vnius: potest vero per duos vel tres, qui mo-
ralem certitudinem faciunt: Ergo non po-
tuit Respublica finias ius in Principem trâ-
ferre, quam ipsa habebat: & per conlegens
nequit conferre ius ad occidendum pro deli-
cto adhuc dubio. Ita Malder. & Leilius supra.

Verius mihi, non posse à Princepe tenimil-
lam condemnari sine iudiciale strepitu, aut ip-
suis spontaneis confessione, qui licet deli-
ctum illud Regi certo constat, nec iudicandi
confessio necessaria videatur, non constat, nec
potest constare Reipublicanam Principis lo-
ius testimonium non potest reddere certam
Reipublicam, ipso vero negante, princeps au-
nequit punire, nisi quando Respublica posset:
Ergo non potest sine sufficienti externa pro-
batione.

D V B I V M X V I I .

Index supremus, seu Princeps potestne
condemnare cum, quem certo scit,
delinquisse, licet probetur innocens, vel
saliens non probetur esse nocens?

116 Primo suppono ex omnibus sententiis, id
Nonnulla non licere iudicis inferioris; et enim non
suppono. potest dispensare in lege superioris maxime
in re tanti momenti. Secundo, posse Prince-
pem ex priuata scientia aliquem occidere,
quando non agitur de puniendo delicto, sed de
impediendo malo Respublice imminenti per
aliquam personam. Tunc enim virtutur defen-
sione naturali Respublice sibi cōmisita. Que-
stio autem est, num possit etiam Princeps
delinquentem ex priuata scientia punire; licet
probetur innocens ex testibus vel saltem non
probetur nocens esse.

117 Potest quidem. Quia Respublica habet
potestatē huiusmodi delinquentes puniri
in propriam conseruationem, quam procul-
dubio Principi imperit cui omnem ad sui
defensionem autoritatem tradit. Sic nonnulli.

DVBIVM

Sect. II. de Iudicio Forensi Dubia. 257

D V B I V M XIX.

Damnanda est praxis iudicium secularium, qui nulla praecedente infamia ex simplici alicuius delatione, ad specialem inquisitionem contra aliquam personam procedunt?

¹²³ Tres regulares generales suppono.
Vt constet, quoniammodo Index procedere per inquisitionem possit, nonnullas regulas generales primit. Prima est, ad inquisitionem generali gerendam non requiri, quod praecedat infamia, vel aliquid alud; ad hoc enim index ex officio tenetur. Quia haec inquisitione necessaria est ad purgandam Rem publicam: & aliunde nulli sit iniuria, cum de nullo in particulari inquiratur. Secunda, Quando delictum est publicum, sed auctor ignoratur, indicem posse inquirere in particulari & examinare testes circa delicti auctorem: non tamen circa aliquem in particulari, quodcum non habet aliquid contra illum. Tertia est, non posse indicem de persona particulari inquirere, nisi aliqua praecedat infamia. Nominis autem infamia intelligo communem opinionem ex suspicione generali, iuxta definitionem Bartoli Leg. De minori, §. 3. de iudicio praescribit: Nullum esse pro crimen, super quo non laboret infamia, seu clamorosa infamatio non praecessit, puniendum. Quia immo super hoc depositiones contra cum recipi non debere, cum inquisitio fieri debeat sollemmodo super illum, de quibus clamores aliqui praeceperint. Ratio autem est; quia quodcum aliquid bonum nomen geris neque illi sine causa spoliaris detinatur autem suspectus, & aliquid modo deterritoris famae per ipsammet specialem inquisitionem. Omnes enim metu suspicentur, illi de quo inquiritur, an (v. gr.) sit hereticus, vel luto: aliquis grauen occisionem dedidit, ad illam inquisitionem gerendam. Quare ad minus de iure etiam natura gravis causa requiritur. Sic nauartus apud Lessium libro secundo capite 29. numero 13. 1. huicmodi indicem praxim damat, quae quidem communis Doctorum sententia videretur aduersari.

¹²⁴ Non est damnanda, quia necessitas praecedens infamie non est de iure natura, sed de iure positivo, ut facient sacerdos de secreto, Ejec. & Mned. Theol. Mor. Tom. V 11.

¹²⁵ memb. 2. q. 2. d. 2. Vaient secunda secunda d. 5. quaeſt. 14. pun. prim. §. Tertio est praecepit notandum. At potuit legitime confuetudine praescribi contra illud ius positivum in eiusmodi delictis. Porro confuetudinem probat ipsa praxis videntibus, ac tacentibus Principibus tam Ecclesiasticis, quam secularibus. Ergo illa iudicium praxis damnanda non est, ita multi Iuristi, quos referit, ac sequitur. Lessius lib. secundo capite 29. numero 13. 1.

Certe adhibitis iis limitationibus, quas Lessius adiecit, probabile fatis hanc sententiam esse iudico, scilicet, ut id fiat in granibus causis, vt in furtis, homicidiis, &c. & non ad undam punitionem, sed propter bonum Republicæ, ad quod videtur necessarium, ne delicta impunita occasionem prebeat hominibus inquisi Republicæ suis sceleribus perturbandi, innocentemque læzandi.

D V B I V M XX.

Infamatus, & connictus de uno criminis potestate à iudice de aliis occultis interrogari, de quibus infamatus non est?

¹²⁶ Poteſt equidem, quia qui latrociniis v. gr. pedit operam, sufficiens exhibet argumentum, le infamia circa alia latrociniis, & diuersa crima laborare. Sic Paludanus, Sylvest. Tabie. Armil. D. Antonin. & Aretinus apud Sanchez, lib. 6. consil. capite tertio dub. 2. 1.

Non potest, etiam si crima eiudem species essent. Quia potest quis ex fragilitate vni criminis indulgere, & non idem exhibere ad alia similia peccata suspicionem, aut argumentum. Ergo inuitate à iudice de eis inquisitio facta fieri. Ita Sotus, Cajetan. Nauar. quos affect, & lequitur Sanch. vbi supra.

Hanc sententiam probabilem ¹²⁷ planè defendo, etiam si crima eiusdem speciei essent, nisi ex vino criminis elset etiam quis diffamatus de frequentia, potest enim tunc latro v. gr. de omnibus interrogari. Quod idem erit, licet sint speciei diuersæ, vt connictus de adulterio, & confuetudine cum vxore aliena, potest interrogari de occisione mariti, qui in proprio cubiculo occisus innenitur. Et connictus de homicidio interrogari potest de spolio, quando cadaver occisi spoliatum appetat. Grasator item potest de homicidio interrogari, quia communiter grasatores homicidis absolent cruentari. Præterea Religiosus infamatus de concubinatu, potest interrogari de furtis quia eiudem Religiosi, cum aliunde non habeant, furari absolent res monasterij ad concubinam alendam, idem dixerim, quando unum crimen est circumstantia alterius, fine qua potest alterum apte cognosci, vt convictus de confutidine cum spolla, potest interrogari, num eam deflorauerit: Et connictus de nocturno farto

258 Theologiæ Moral. Lib. LX.

furo in Ecclesia, an fores confregerit? Hæc ex Cardinali Lugo tom. 2. de iust. d. 37 n. 65, & Sancio citato.

D V B I V M X X I.

Conviuetus de criminis, potestne à Iudice de sociis occultis, qui infamia non laborant interrogari?

¹³⁰ *Interrogari potest.* **I**nterrogari potest, quando delictum est tale, vt non sit verisimile sine sociis esse patratum. Quia eo ipso, quod delictum probatum sit, iam constat reum solum non potuisse ei factis operam dare. Vnde quodammodo in ipso criminis sociorum patescit infamia. Item interrogari poterit, quando interrogatio non est in eodium personæ particularis: quia tunc non est ad quem pertinet. Sic nonnulli, quoram sententias refert Thom. Sanchez lib. sext. consil. cap. tertio dub. 22.

¹³¹ *Non potest interrogari regulariter, nisi in Non potest* iis delictis, in quibus ob eorum gravitatem interrogari, neccesum non est infamiam præcedere. Quia tunc debet commune bonum particulati cuiuscumque præferri. Ita Sanchez citatus afferens, hanc sententiam esse communem.

¹³² *Idem afferit.* **I**dem afferit, inferoque in delictis heresis, proditoris, latrociniorum, adulterationis monetæ, falsi testimoniij, & aliis, que vergunt in damnum tertij, posse reum interrogari circa socios. Addidem tamen si sciat reus socios esse emendatos omnino, vel per solam correctionem esse emendatos, non posse illos prodere. Aduerit *Natura libro secundo de restit. capite 4. numer. 173.* in adulteriis posse Iudicem de sociis inquirere, admonendo, ne reus occultum detegat.

D V B I V M X X I I.

In criminis Sodomie potestne Index de sociis haud infamatis interrogare?

¹³³ *Potest quidem.* **P**otest quidem, quia lex Hispana, quæ est lex, unic. titulo 22. lib. 8. ordinamen. vult procedi contra hoc crimen, sicuti contra heresim, vel crimen læse Majestatis. Sic Sanchez lib. 6. consil. capite tertio dub. 23. numer. 2 i. probabile hanc sententiam esse docet. Et quidem ubique terrarum propriæ commune bonum, nonnulli Doctores posse interrogari Sodomitanum de socio occulto censuere.

¹³⁴ *Non potest.* **M**inime potest, nisi socius occultus plures ad hoc infandum crimen sollicitaret: tunc enim esset contra bonum commune, & damnum magnum in futurum immineret, si socios non detegret. At si huiusmodi non timetur incommode, minime Iudicis licebit de loco interrogare occulto non infamato.

quia ille, qui infamatus non est, ius habet ad famam tuendam, ne de eius occulto crimen inquiratur. Ita Sanchez *vbi supra* alferens hanc sententiam esse probabilitatem.

Doctori eximio haeresens afferit, peccare ¹³⁵ Iudices interrogantes de locis non infamatis, nisi qui interrogatur, sit prudens, & sciat discernere, quoniam debet iure manifestare: aut concedatur ei tempus, ut consultat viros doctos, à quibus edoceatur, quid debeat respondere.

D V B I V M X X I I I.

In criminis quolibet potestne Index de socio interrogare, si non admodum prius reum, ne occultum detegat?

Non potest, quia consuetudo interrogandi ¹³⁶ reum de loco criminis occulto (si alibi *Norpaq.* vigeret) est contra ius naturæ: Vnde in celstarium est præmoneri à Iudice reum, sed socii occulti seu minimi diffusati crimen aperiat. Sic *Nanaria l. 2. c. 17. n. 10.* Sayt. in class. l. 2. c. 17. n. 10.

Potest planè, quia consuetudine introducitur potest in Provincia aliqua, ut reum de criminis coniunctum Index de locis interrogat: ¹³⁷ de iure enim naturæ (vt superius vidimus) præcedens infamia non requiritur: Vnde potest consuetudine ea necessitas tolli: Ita Card. Lugo tom. 2. de iust. d. 37 n. 66.

Ego quidem cum eminentiss. Doctore non ¹³⁸ facilè credidem damnosos esse Iudices, qui ^{Author} de sociis interrogant, non præmonendo reum ^{resolutio} ne detegat occultes. Nam cum ipse Sayrs, & alij id licitum esse admittant in ius criminibus, quæ sine socio patrari non possunt, vt in Sodomia, ac similibus: & hoc dicant esse, quia eo ipso, quod crimen est publicum, & constat de uno criminis actore, Index suo officio non satisfaceret, et si de complice inquietaret: & reus debet respondere, ne iudicialis ordo perturbatur: non videtur consequenter negare, potuisse, quod supposita consuetudine, non procedat idem in aliis criminibus, etiam que sine socio videntur perpetrari. Vnde standum ^{else} reor consueudini Christianorum ac Doctorum Iudicium: que si fuerit solum in certis casibus, ac criminibus interrogandis socio; in aliis non debet haec licentia vñpari; si autem vñiversalis fuerit damnari non debet. Attrauen non debet inquirere de aliquo in speciali, nisi fuerit infamatus; vel nisi falso fuerit suspectus, & consuendo sit de suspectis etiam specialiter inquirendi.

DVBIVM

D V B I V M X X I V .

Prelatus Regularis potestne inquirere
specialiter de subdito , cuius
infamia non precedit?

139 Potest qui-
dem. **P**otest quidem inquirere. Quia Cap. In
singulis , de Iusti Monachor. id plane
prohibetur. Sic Alciat. Cap. 1. de of-
fic. Ordinar. numer. 47. Ioas. Andre. Cap.
Olim de accusationib.

140 Minime potest , quando inquirit ad gra-
uem Religiosi peccatum , ut ad depositionem ,
incarcerationem , & similia , & non ad cor-
rectionem , & emendationem cum modico
subditu preiudicio. Quia in Cap. In singu-
lis pro parte prima citato , non est fieri de
inquisitione speciali , sed de generali , quae ,
enam , non precedente infamia , fieri po-
test. Ita Petet. , Corduba , Tabiena , Sylue-
ster , Arvill. Angles Angel. quos refert , ac
sequitur Sanchez lib. 6. consil. capit. tertio
dub. 25.

141 Idem affir-
mo. **I**dem affir-
mo. Idem affirmo adiiciens , nec posse con-
victum de uno de alio interrogare conne-
xionem non habente. Aragon. Caetan. Va-
lent. Saloni. Sayr. quos afferit , ac sequitur
Fagund. prae. 8. Decalog. cap. 34. num. 5.
Neque enim nulla exceptio circa hoc in iu-
re fit pro Religiosis ; contra quos licet non
debeat in iudicio obseruari iuris solemnitates : id tamet intelligitur de accidentalibus ,
non de accidentalibus.

D V B I V M X X V .

Index potestne unquam condemnare ,
& punire reum sine ac-
cusatore?

142 Minime
unquam
potest. **N**on potest , neque in criminalibus , ne-
le in civilibus. Quia Index debet es-
se interpres iustitiae , & ius dicens , &
iustitia animata : iustitia autem debet esse
inter duos , alterum petentem , & auctorem ,
alterum le defendantem , & regim. Sic diu.
Thom. 2. 2. quest. 67. art. 3. Sanchez l. 6.
consil. cap. 1. dub. 20. Fagund. prae. 8. cap.
48. num. 3. & alii communiter.

143 Aliquando
potest. **P**otest quidem. Quia in multis casibus si-
ne accusatore vidimus Iudicem procedere ,
& iure quidem. Non enim requiritur accusa-
tor , quando proceditur ad correctionem ex-
traordinarym , quae ordinatur ad bonum de-
linquentis , vel etiam in lenioribus delictis.
Nec quando delictum est notorum , ex Cap.
Evidentia , de accusat. & Cap. Manifera
z. quest. 1. Nec quando procedit infamia
delicti , quod postea probatur. Nec quando
procedit denunciatio canonica. Nec quando
procedit fraterna correctio , & denunciatio
Euangelica facta. Puglato , cuius correctioni

si peccator rebellis sit , puniri potest. Porro
in his , & similibus casibus vere non datur
accusator. Ergo potest Index sine accusatore
condemnare ac punire delinquentem. Ita So-
tus l. 5. de iust. quest. 4. art. 3. ex Leg. Le-
nia. ff. de accusat. & alij hos casus obij-
cientia.

144 **P**rofecto quia necessitas accusatoris tota
est de iure humano , hinc in multis casibus **Authoris**
sine accusatore vero , ac proprio Index pro-
resolutio. cedit. Quare Doctores cognitum in iis ad sen-
sum metaphoricum accurrere , & appellare
accusatorem propriam delinquentis con-
scientiam , vel infamiam , aut quid simile. In
quo sensu non est dubium quod nunquam
sine accusatore possit reus puniri , & hoc qui-
dem non solum de iure humano , sed etiam
ex iure naturae.

D V B I V M X X VI .

Vtrum possit Iudex inferior aliquando
accusationem non acceptare , & acce-
ptatam rescindere : sed alia via
satisfacere , & ad remedium pro-
cedere ?

Suppono , in aliquo casu particulari ob
bonum commune id facere posse Prin- **Statua que-**
cipem supremum. Quia ad ipsum spectat fisionis.
in lege dispensare. Quotiescum autem , an
inferior Index idem aliquando possit?

Minime potest. Quia hoc sine dispensatione **145**
in lege fieri nequit. Index autem inferior non **Non potest.**
potest in lege dispensare , tam leuerè prescri-
bente acceptari debere à Iudice accusatio-
nem , nec tam posse ab eo rescindiri. Sic Sot. de
sigil. memb. 2. qu. 5. concl. 5. Sanch. l. 6. consil. c. 4.
dub. 1. n. 6.

Potest quidem. Quia licet hoc de iure non
valeat exequi , potest per epijkeiam , quando **147**
certum est accusationem noxiā fore ipsius **dem.**
delicti correctionem , qua facilius alia via valeat
obtineri , & accusatori fieri facili. Ita Lel. 2. c.
30. dub. 3. num. 15. Sayr. in classi l. 12. fine. Fa-
gund. prae. 8. Dec. c. 47. n. 14.

His applaudens lego clariorem resolu- **148**
tionem acceptam a Aragonio in presensi. **g. Authoris**
68. a. 3. in explicacionem articuli fante , posse resolutio.
Principem accusationem non acceptare , at-
que acceptam rescindere , quando id ad bonum
commune iudicauerit expedire , prouidendo ,
ut accusatori aliter laisiat , si quid ei debeatur.
Iudicem etiam inferiorem posse imprimis
non solum non acceptare , sed & rescindere
accusationes vitiosas : posse etiam rescindere
accusationes , que non ad satisfact. & onem ac-
cusatoris , seu ad bonum commune primario
ordinantur , non quidem de iure , sed per Epij-
keiam , quando certum est accusationem noxiā
fore bono communī , ut si sciret , sedicio-
ne , aut turbatione Reipublica sequitur
tam proper conditionem accusati.

DVBIVM XXVII.

Vtrum possit quis iuridice denuncia-
re peccatum secretum, etiam-
si valeat illud probare, nisi tale sit,
quod redundet in Republica, vel
in discutie innocentis incommode-
grane?

149
Statu quo-
tionis.

Certum est, neminem posse, licet iudi-
cialiter denunciare, nisi quod bona
fide existimat, posse in iudicio legitime pro-
bari. Alioquin enim sine illo fructu pro-
ximas per illam inutilem denunciationem
infamaretur. Quæsiem autem, an possit
quis denunciare iuridice peccatum secretum,
etiam si valeat illud probare, nisi tale sit, quod
redundet in Republica, vel in alicuius inno-
centis grane?

150
Minime
potest.

Minime potest. Quia sicut Index non ha-
bet ius inquirendi de peccato occulto quan-
dum occultum est: ita nec alius potest illud
denunciare, & publicare, illa enim publicatio
haberet detractionis malitiam, & iniuria
contra famam, quam proximus adhuc pos-
sedit. Sic Lefsius libro secundo cap. 29. num.
2. 11. assertens esse communem lentiā, &
ideo se ab ea non recedere. Malder. de
inf. tr. 6. cap. 1. dub. 18. Natur. sum.
cap. 18. numero 56. Adrian. in 4. de ref.
fama §. sed contra prædicta, afolet citari, sed
immetu, cum inibi potius contraria senten-
tia fauere videatur.

151
Potest pla-
ne.

Potest profecto. Quia sicuti propter bo-
num commune vnde quisque habet faculta-
tem accusandi judicialiter, quæ probare potest: sic habet facultatem denunciandi ab-
que malitia detractionis. Propositer enim
bonum commune contra quod esset, si sci-
rent, scelerati homines, se posse impune delin-
quere absque metu poenæ, quandiu eorum
delicta diligata non essent. Ita Suarez
tom. 4. de Relig. l. 10. cap. 12. num. 35. Fil-
lucius tom. 2. tractat. 40. numero 187. Molina
tom. 5. d. 32. num. 6. & alij apud Fil-
lucium.

152
Hoc verius
mihi.

Veriore hanc sententiam esse iudico.
Cui non obstat, iudicem non posse inquie-
re de occultis, præterim quando non so-
lum ancto, sed crimen est etiam occultum.
Nam maiorem habent subtili licentiam ad
denunciandum, quam iudices ad inquire-
dum, vt probat Cardin. Lugo tom. 2. de
inst. d. 37. sec. 6. Quia in iudice esset per-
nicio huicmodi licentia, nullum enim deli-
ctum occultum esset; posset quippe Index
præceptio non obligare, vt eum delicta oc-
culata manifestarentur. Hoc autem magnum
in Republica perturbationem excitat, si
omnia peccata occulta puniuntur, quis
enim etiam est ab occultis innocens? Hoc
autem inconveniens non sequitur ex eo, quod
quilibet possit denunciare, quæ probari va-
leant, licet sint adhuc occulta. Quia ex hoc
non sit, quod omnia publicentur, sed aliqua.

Sæpius enim qui sciant, non denunciant,
vel quia sunt amici, vel quia ad ipsos ex of-
ficio non pertinet, vel aliis ex causis. Quod
tamen possit, est valde vtile ad injic-
tum metum delinquentibus, & eorum im-
pudentiam coerendam. Iustæ igitur conces-
ditur huicmodi licentia denunciandi, licet
ad inquirendum specialiter, ante infamiam
Iudici devengetur.

DVBIVM XXVIII.

An denunciator teneatur ante quam iu-
ridice denunciaret, correctionem
fraternam pra-
mittere?

Tenetur profecto. Quia tenetur omnes
ex charitate bonum proximi procurare. ¹⁵³
cum minori eius dispendo: Ergo si per quidem
monitionem sperare eius correctionem, non pos-
sumus denunciationem adhibere. Maxime
cum Christus Dominus Marth. 8. præcepit,
corripere fratrem, prius quam ad Eccle-
siam delictum eius deferatur. Sic Sylvest. v.
Accusatio, §. 3: Durad in 4. diff. 10. q. 4. Sours
de inst. l. 5. q. 5. a. 5. Recentiores adherent
cum limitatione dicentes, non debet cor-
rectionem præmitti ex debito instituere: sed
tamen debere obligatione charitatis. Sic Lef.
l. 2. c. 30. dub. 2. Fillius. tr. 40. c. 7. q. 2. & alij.

Non tenetur, sed non præmittit corre-
ctionem fratrem statim potest denuncia-
re, vel acculare, quia dixerit se admo-
dum finis correctionis fraterne, & denuncia-
tio.

¹⁵⁴
Non tenetur.

Potest profecto. Ergo per se loquendo non
habemus hæc duo subordinationem inter se.

Vnde etiæ per fraternam correctionem pro-
ximus fuerit emendatus, adhuc poterit de-
nunciari, vel acculari ad hoc, vt puniatur.

Nâ index adhuc eum punire potest: Ergo tu cù
poteris licet procurare, vt puniatur, id enim

est bonum, quod intendit index penitendo, &

quod tu intendis denunciando, ita salut. Na-
tur. quos referit, & sequitur Azor. tom. 3. l.

155
15. c. 2. 1. q. 7. & 9. Valent. 2. 2. d. 1. q. 12. pun. 3.

Placet mihi hæc sententia, si sermo sit de
denunciatione judiciali, qæ ad commune ¹⁵⁵
bonum, & non ad solam proximi emenda-
tione ordinatur. Profecto si denunciatio
adhibetur, ut solam ad ipsius proximi bonum
tunc si speraret, qæ bene illud bonum
per secretam monitionem, deberet sancitum præ-
mitti. At in nostro casu denunciatione non ten-
dit solam ad proximi bonum, sed ad bonum
commune, quod quidem potest illi præfer-
re illi bono proximi. Attamen non semper re-
natur, quæ bonum illud commune non
semper est adeo necessarium, vt obliget om-
nes ad denunciandum, vel acculandum.
Verba vero illa Domini diriguntur ad de-
nunciationem, quæ sit solam ad fratrem
lucrandum.

Sect. I. de Iudicio Forensi Dubia. 261

lucrandam, in qua solum ad illius bonum attenditur: non ad denunciationem, quae fit ob bonum superioris, quale est bonum commune.

D V B I V M X X I X .

*Index seu superior potestne à denuncia-
tione paterna ad iudiciale-
transire*

¹⁵⁶
*Statu quo-
fitionis*
Dicitur quis (verb. grat.) Iudici, vel Praelato: tanquam patri fratri peccatum: Praelatus per se, & postea corripit paternae delinquentem, ipse tamen contumax, vel non emendatur, vel culpam non agnoscit. Potestne tunc Praelatus modum paternum procedendi relinquere, & perfunam Iudicis ad subditum coercendum, assu-
mere.

¹⁵⁷
*Potest pla-
nū.*
Potest quidem. Quia independenter à de-
nunciatione, que facta fuit illi, ut pati reus ille contumacie, & impunitia exponit actionem dignam placere exteriori iudicio. Sic Azor. tom. 3. l. 13. c. 21. q. 9. nonnullos afferens Canonistas.

¹⁵⁸
Non potest.
Minime potest. Quia tunc nullam habet notitiam, quia vt Index valeat iudicium in-
ch oare. Supponimus enim, non praecausile infamiam, nec esse, qui iudicatorem accuset, vel denunciet. Ergo nullo modo habet viam procedendam illi, qui denunciatorem ei deli-
ctum illud ut patri, velit iudicatorem denun-
ciare. Ita Stiar. tom. 4. de Relig. l. 10. cap. 12.
numer. 43. Sotus de secreto membr. 2. q. 1. 2.
Cardin. de Lugo tom. 2. de iust. d. 37. num. 82.
& alij.

¹⁵⁹
*Hoc verius
esse iudico.*
Hoc verius admodum esse reor, immo non dubitare Azorium pro contraria sententia ci-
tatum à nobis esse. Nam postquam cum il-
lis Canonistis sentire videretur, dum postea suam exponit sententiam, exigit, fieri deinde denunciationem illam judicialem coram Prae-
lato tanquam Iudice. Hac tamen nona de-
nunciatione posita, & nos concedimus posse Praelatum iam ordine judiciali procedere, priori ordine paterno relicto. Attraen nostrae sententiae duc exceptions a Doctoribus adhi-
bentur. Prima est, quando delictum esset in grane Reipublica; vel innocentis dam-
num, tunc sicut Index potest ad praecaudendum illud malum procedere, & delinquentis fa-
mam postponere: sic etiam potest Praelatus ut illa notitia, quam habet ut pater (modo habita sit extra confessionem) & obligare denunciantem ad iudicatorem denunciandum, & ipse denuncians id agere tenebitur, si alia via non sufficit damnum illud publicum, vel innocentis impediendi. Secunda est, quando per viam paternam Praelatus subditi emendationem non consequitur, & sperat eam consequaturum ver viam iudicalem potest transire in processum iudicialem, obli-
gando denunciatorem ad iuridicem denunciandum. Quia si hoc potest facere ad vitandum damnum tertij, poterit etiam propter ipsius delinquentis damnum. Debet tamen

tunc Praelatus procedere ad punitionem so-
lum, quatenus necessaria est ad emendatio-
nem subditi, quam intendit. Nam cum iuri-
dicus ille processus solum tunc assumatur
propter bonum subditi, non debet ultra il-
los terminos boni subditi progredi. Lege So-
rum libro quinto de iust. quest. 6. art. secund.
concl. 4.

D V B I V M X X X .

*Praelatus quamdiu in foro paterno, &
ante processum iudicialem procedit
potestne subditum rebellem
excommuni-
care?*

¹⁶⁰
Minimè potest. Quia excommunicá-
tio illa pena quidem est. Ad ad pa-
trem, ut patrem delicti punio non
pertinet maximè cum necessariò pena illa
excommunicationis non possit non in pu-
blicum prodire, vnde culpam digna censura
commisissim subditum dignoscetur. Sic non
nulli, quos pessò nomine memorat Cardi-
nalis Lugo tom. secund. de iustit. d. 37.
numero 85.

Potest omnino. Quia Christus dominus
Matth. 18. dixit: *Si Ecclesiam non audie-
rit, sit tibi tanquam Ethnicus, & Publica-
nus.* Vbi sermo videtur esse de denuncia-
tione paterna facta post unam vel alteram
fraternalm monitionem, & tamen supponit
tunc Praelatum posse subditum contumacem ab Ecclesia separare. Ratio autem
est, quia licet forum paternum ordinetur
ad bonum filij, ad hoc tamen ipsum bonum
filij requiritur, quod pater eum valeat pena
aliqua *Secreta coercere*, & sicut Prae-
latus ut pater potest illi sub peccato gravi
aliquam penitentiam medicinalem inunge-
re, quae necessaria ad vitandum secundum
inducit, sic etiam poterit sub excommuni-
cationis pena imponeat satisfactionem
pro delicto. Ita Suarez tomo quart. de Re-
ligio. libro decim. capite 12. numero 39. Sotus
libro quint. de iustit. q. 6. art. 2. concl.
4. Et Lugo probabiliori hanc mentem ef-
fe docet.

Idem affero, dum tamen pena haec, quae
medicinalis esse potest, possit adeo secreta, ¹⁶²
in aliorum notitiam minime *Resolutio
Auctoris.*
prodeat, quod non facile
fieri posse constat
ex iplius excom-
municationis
effectibus.
**

D V B I V M

de iust. quest. 6. art. 2. concl. 4.

ideoque imprudenter impositum, & minime validè, obligans. Ita Suar. 10. 4. de Relig. 1. 10. cap. 12. numeri 43.

DVBIVM XXXI.

An Prelatus possit adhuc ut pater excommunicare subditum contumacem, si nulla adstinentiae emendationis spes?

¹⁶³ **P**otest equidem. Quia regulariter fructus sperari potest ex censura, ideo regulariter poterit Prelatus ut pater hoc tentare medium, quamvis inntile timeat esse futurum. Sic Sotus 1. 5. de inst. quæst. 6. articul. 2. concl. 4.

¹⁶⁴ Non potest. Quia tota illa via paterna non potest. intendit bonum punitionis, sed emendationis. Ergo ea potest solum media adhibere, quæ ad hunc finem utilia fore censemuntur. Ita Suarez tom. 4. de Relig. 1. 10. capite 12. numero 39.

¹⁶⁵ **M**ea reso- **P**otò quia regulariter (vt dixi ex mente Sotis) sperari potest fructus ex censura, etiam poterit Prelatus regulariter, hoc medium tentare erga filium contumacem. Addiderim posse etiam sine spe emendationis eum excommunicare, quando id necessarium esset ad aliorum bonum: ut scilicet ab aliis separatum membrum putridum, ne illos inficeret. Hoc enim ad patrem ut patrem spectare non dubito. Præcise autem sitendo in bono punitionis non videatur pertinere ad patrem in via paterna, quod filium excommunicatio ne afficiat. Ex Cardinali de Lugo Sapiensimo quidem accepi, tom. 2. de inst. d. 37. numero 86.

DVBIVM XXXII.

Quando denunciatio iudiciale necessaria non est ad impediendum granum malum publicum, vel priuatum alius cuius innocentis: Prelatus Regularis, cui tanquam patri aliquis delictum subditus denunciavit, potestne valide ei præcipere, ut hoc ipsum iudiciale denunciet?

¹⁶⁶ **V**alide potest, si Prelatus Regularis sit. **Q**uia hic maiorem videatur potestatem habere ex voto obedientiæ, quod subditus emisit, se obligans ad obedientiendum in omnibus præceptis licitis, & honestis, que non sint contra, vel præter institutum Regulari. Quare de præcepto Regulari Prelati in hoc casu magis timendum esset. Sic Lugo tom. 2. de inst. d. 37. numer. 87. Additio, contrarium respectu Prelati secularis esse dicendum.

¹⁶⁷ **M**inime potest valide. Quia id præceptum non potest contra bonum publicum proculdubio est.

¹⁶⁸ Merito quidem doctissimus Pater refor manit sententiam, quam cap. 1. sine innueta, Ein dem scilicet timendum esse tale præceptum, quantum Prelatus minus prudenter illud imponat. Quia id præceptum proculdubio (vt ipse dicit) est contra commane bonum. Deterreret enim subditos à deferendis criminibus ad Prelatum, tanquam ad patrem, videntes se statim obligari ad id iudiciale denunciandum. Vnde timendum non esse tale præceptum, omnino crediderim.

DVBIVM XXXIII.

Index inferior potestne immuinere pœnam à lege præscriptam, quando reus est vir publicus, & bono communis valde necessarius?

¹⁶⁹ **S**uppono, quando lex scripta ius naturæ le continet, quemlibet iudicem etiam suum. Nonnulla præsum debet secundum legem illam supponere. Quia nemo potest quidquam contra legem naturæ præstare. Porro quando lex præsum non continet merum ius naturæ, sed inferiorum illud determinat, iuxta varias Reipublicæ exigentias, vt cum lex præcipit fures interfici: potest supremus Index aliquando pœnam minuere. Quia ipse potest ex rationabili causa in legibus positios dispensare: Ergo licet lex imponat pœnam alicui, poterit Princeps ex causa simili pœnam immuinere. In causis vero ciuilibus vix contingit causa, in quo Princeps non tenetur indicare secundum legem scriptam. Quia subditus habet ius ex lege ad rem, quam petit, vel defendit? Non ergo poterit à Princeps suo iure privari. Profecto Index inferior id non potest. Quia pœna, que statuitur per legem vel imponitur ipso facto, vel statuitur imponenda. Si primum, iam non pertinet ad eum nisi declarare delictum commissum, & exequi pœnam: non vero illam imponere. Si secundum, Index tenetur ex vi legis ad imponendam illam pœnam, quid enim est lex illa nisi præceptum factum iudicibus de imponenda tali pœna pro tali delicto? Cum ergo Index inferior nequeat dispensare in superioris lege, non potest non imponere eiusmodi pœnam. Si autem quis rogaret, an Index inferior valeat saltem pœnam ex causa immuinere: verb. grat. quando reus est vir publicus, & bono communis valde necessarius, vt si esset Dux egregius tempore bellii?

¹⁷⁰ **M**inime potest. Quia si id posset gerere, nulla esset differentia inter Principem supernum, & inferiorem. Iudicem, neater enim sine causa potest remittere, vel immuinere pœnam à lege præscriptam, vterque autem cum causa ex hac sententia potest. Sic Soto lib. de secreto, membr. 2. quæst. 5. concil. 5. afferens, id non posse à indice inferiori præstatu,

ESCORAB.
Theol: Mor:
Tom: VI. VII
EDV

præstati , parte non condonante.

171 *Potest pl.* Potest profecto. Quia etiam ad indices inferiores pertinet bonum commune procurare, & illi postponere ius privatum accusatoris. Ita doctores, quos memorat Card. Lugo 10. 2.d.37.m. 9. a. alferens sententiam hanc esse communem.

172 *Antoris resolutio eadem.* Ego quidem ex eodem Doctore affirmo, Iudices inferiores ex causa posse paenam à lege præscriptam moderari. Censeo autem sufficieniam causam esse, si pars laesa condonet ante sententiam latam, in quo causa de iure Hispanico remittitur pena capitii, vel mutilationis, uti haberut in Leg. 2.z.tit. 1.par. 7.extra crimen adulterij, ubi glossa notat id esse conforme iure communi. Potest etiam parte non condonante, minuere, vel commutare paenam, quando vir est bono communi maxime necessarius, ob rationem præfataam. Et quidem magnam differentiam adhuc esse reor inter supremum Principem, ac Iudicem inferiorem. Quia hic solam id potest facere in casibus iure, vel consuetudine expeditis. Vel quando per Episcopiam præsumitur voluntas Principis nolentis sua lege obligare in illo causa, nec potest facile tunc ad Principem recurreri. At princeps potest illam paenam minore dispensando in lege, dummodo adit causam sufficiens ad dispensandum: qualis sepe est conciliare animos subditorum exercendo in eos liberalitatem, & clementiam, placere alteri Principi, id petenti, & alia similes.

DVBIVM XXXV.

Licetne apud Iudices pro delinquentibus intercedere?

NON licet. Quia à nemine petere possumus, quod ipse licite gerere nequit. Si ergo Iudex non potest sine rationabili causa licite remittere, vel minuere paenam legis, & preces huiusmodi causa ista non est non licet apud eum intercedere pro malefactoribus. Sic nonnulli, & quidem si preces sufficien pericula tam præcelsa dignitatis, vel qualitatis, ut Iudicis constantiam labefactatur viderentur: probabilitate hanc sententiam nisi non dubitarem.

Licet plane. Quia id adstruit vius piorum hominum, & antiquorum patrum, qui quidem id laudabiliter gessere. Nec credendum est; viros Sanctissimos, & doctissimos huiusmodi intercessionem operam daturos, nisi id non solum licet, sed & meritorum ex charitatis affectu existere: Lega Petri. Suarum de legib. libro quinto capite 11. numero primo.

Ego quidem existimo, licitum esse rogare partem laesam, ut iniuriam remittat, & ab accusatione desistat, ut Iudex possit postea modo licet plane mitiorem se delinquenti exhibere. Quia persona laesa ferè semper potest id facere. Potest peti à Iudice; ut si res dubia fuerit, mitior fiat interpretatio. Potest peti, ut tantum de pena remittatur, quantum intra iustitiae latitudinem fieri possit. Mecum Suar. ubi soprā numer. 10. Sotus 1.5. de infit. quest. 4. articul. 4. Castro lib. secund. de leg. paenali, capit. 13. conclusi.

173 *Potest qui.* Potest quidem, si delictum sit eiusmodi paenam agnatum. Quia Iudex potest præsumere id esse legislatori non ingratum. Et absolute eius arbitrio datum est paenam eligere. Sic nonnulli, quos referunt, ac sequitur Didacus Perez lib. 8. ordinam. titul. 9. leg. 48. qui testatur, se id in præs. sepe viduisse.

174 *Non potest.* Minime potest, nisi tales essent circumstantiae delicti, ut pro eo iure compunantur, vel ex confusione effici capitalis pena imponenda. Ita Sanch. 1.3. cons. cap. vnic. dub. 14. cum aliis. Simanc. 1. institution. St. 46. n. 81.

175 *Quid dicendum expono.* Ego autem existimo ex circumstantiis colligendum esse, an lex intenderit, paenam illam arbitrio etiam Iudicis committere. Regulariter enim id non præsumitur: inquit non semel solet id exprimi, præterim in Bullis Pontificum, quando arbitrio Iudicium committitur paena, etiam usque ad extremum supplicium

176 *Non licet.*

177 *Licet plane.*

Quoniam modo e quia debet circa intercessiones pro delinquentibus exhibere.

DVBIVM

Non exigo nisi id, quod intra iustitiae terminos fieri possit.

**

D V B I V M XXXVI.

Iudex, qui sine sufficienti causa pœnam pecuniariam relaxauit, vel immo-
niuit: teneatne ad restituendum illi, cui pœna illa deberet applicari?

179
Questionis
status.

Distinguendum de pœna pecuniaria, que affoler parti læz, vel fisco, vel alii per-
sonis, &c de pœna, que solum sumitur ad vin-
dictam, qualis est pœna corporalis, &c. De-
hoc secunda pœna si loquamur, nullam esse obli-
gationem restituendi affirmo, nisi forte ex
relaxatione illa aliquod damnum pœna
fuerit Republica, cuius indemnitas Index
principice tenebatur. Quæcunq; vero circa
pœnam pecuniariam, an Index, qui sine suf-
ficiente causa eam relaxauit, vel immo-
niuit, teneatne restituere illi, cui pœna erat appli-
canda?

180
Teneatne
profecto.

Tenetur profecto. Quia non potuit remit-
ti, aut immo- ni sine iniustitia contraria illum, cui
deberet applicari, & hoc non solù quando
pœna ipso facta lege imposta est, sed etiam
quando præcipitur à Indice imponi. Ergo
debet restituere ei, cui pœna illa erat appli-
canda. Sic Suar. de legib. 1. c. 1. n. 6. Angel.
v. Pœna, n. 18. Sylu. v. Index 1. q. 11. d. 5. 5.
Petr. de Ledes sum. Hisp. tr. 8. de iust. commut.
c. 2. 2. poft 6. concl. assérens, esse communem
Thomistarum. Arag. 2. 2. queſt. 6. 2. a. 7. Bañes
ibid. q. 6. 7. a. 4. Reb. 1. 2. de rest. q. 16. Fagund.
præc. 8. c. 2. 5. n. 8.

181
Non tene-
tur.

Non tenetur Index ad restituendum illi, cui
pœna deberet applicari, licet in hoc ipso gra-
niter deliquerit. Quia licet Index teneatne
ex iustitia erga Republicam damna ipsius
impedire, & ad hunc finem debeat obser-
vare pœnales leges, non tamen oritur hac obli-
gatio ex debito locupletandi illos, quibus pœ-
na debent applicari, i; enim non habent ius,
nisi validi remotum, quatenus Index tenetur
consulere Republicæ, & ad hunc finem ap-
plicare pœnas talibus personis, & hic vide-
rus communis esse; nullas enim est Index,
qui huiusmodi pœnas restituat solum ac-
cufari potest postea in syndicatu de illa re-
mittione, & tunc si condemnatur, cogetur solu-
nere totum, vel partem ex vi sententiae pro-
pter culpan præcedentem. Ita Læsius 1. 2.
cap. 13. d. 10. num. 7. & 73. Salas de legib.
d. 15. n. 105 & ali; apud iplos.

182
Hoc teneo.

Hoc teneo, satis quidem probabile. Alter
autem dicere, quando custodes denunciant
Iudicii damnum alicui particulari factum.
Tunc enim si Index notificari non facit id
parti damnificatae, ut sibi satisficeri poscar, sed
solum damnum ad pœnam, tenebitur parti
damnum compensare. Quia ex officio tenetur
impedire, cum potest, ne subditam damna pa-
tiantur: Ergo debet monere illum, ut petat,
sibi damnum resarcire. Sanchez 1. 1. conf. c. 5.
dub. 2.

D V B I V M XXXVII.

Apparitores, qui noctu inueniunt aliquem arma gestantem, & illa au-
ferunt, redduntique illi, vel pre-
cepto, vel gratis: debentne aſſi-
tationem fisco, vel alii, ad quos per-
tinet, restitueret?

Apparitores noctu Vibem circumdan-
tes, inueniunt aliquos arma gestantes, Statu quo,
que eo ipso debent amitti, & fisco, aut aliis Hioni,
pro parte applicati. Solent quidem illi mi-
nistris aliquando, postquam arma abstulerent,
reddere illa vel ex pietate, vel ex benevolen-
tia, vel quia aliquod pretium pro ea libe-
ratae accipiunt: Requiro, num debet fisco,
aut iis, ad quos pertinet, armorum velorem
restitutere.

Debet sanè. Quia eo ipso quod arma
ablata fuerit ab apparitore, videntur fuisse ac-
cepta ab ipso, ut ministro fisci, & per conse-
nentes fuisse iam constituta in eius potestate, ne
nec posse restitui, ipso inconsolito. Quemad-
modum Index tenetur ad restituendum pœ-
na, si post sententiam latam, non faciat
eam cum effectu eis, ad quos pertinet il-
la solni. Sic nonnulli, nec immixti, do-
ctores.

Minimè debent, etiam si pro pœnia ac-
cepta arma reddiderint. Quia adhuc non cen-
setur condemnatus ille ad armorum amitti, non di-
nem, nec illa auctio apparitoris est consum-
mata, sed adhuc in fieri: & sicut si post ac-
cepta arma afferetur aliqua valde rationabilis
causa à reo, ratione eius magna ex parte eius
culpa excusaretur: poscent apparitores ea ra-
tionabiliter ei redire sine restituendi obli-
gatione. Sic viri docti de hoc à Sapienti-
fimo, & Eminencissimo Cardinali Joanne de
Lugo consulti, qui quidem assent, hanc sen-
tentiam esse probabilem.

Ego quidem, primam, quæ probabili-
er aliis admodum doctis esse videatur, iudico Idem de-
valde esse rigidam, & contra communem fendo.
huiusmodi ministrorum viam. Imò credide-
rim expedire, quod aliquando ad terro-
rem arma auferant, animo reddendi. Ce-
terum an debeat acceptam pro illa benigni-
tate pœniam restituere, inferius exponam.

D V B I V M XXXVIII.

Index in ferenda sententia teneturne
opinionem magis probabilem
sectari:

Non tenetur, sed potest minus probabi-
lem amplecti. Quia vera est doctrina, Nonten-
tum quæ probabili opinione nictur; vnde
Index, qui ad sententiam ferendam tenetur
vestigare

Se^t. II. de Iudicio forensi Dubia. 265

vestigare veritatem, satis suum munus exemplum indicans quod sibi verum apparet, licet à veriori opinione recedat. Sic Metina, Aragon, Salón, Pet. de Ledes, quos refert Sanchez. l. 1. Decal. cap. 9. num. 46. Salas tom. 1. in 1. 2. trattat. 8. d. vni. numer. 72. Lorca Martinez, Delrins, Ioan. Sanch. & alij, quos refert Diana p. 2. trattat. de opin. probab. solut. 3.

188 192
Tenetur quidem opinionem probabilem amplecti. Quia index à Republica constitutus, vel à Principe, vt fidelis minister veritatis sit, vel vt diligenter conetur veritatem inuenire, & pro ea indicare: sicut et economy constitutus à Domino, vt rebus domesticis diligenter prouideat. Nemo autem et economy excusat, qui inuenio duplicitico aequalis pretij, & bonitas valde inaequalis, emi detersus, reliquo meliori, licet virtutumque sit sufficiens. Ergo nec index, qui propositis duabus viis veritatem aſsequendi, eligit minus lecentum, & minus bonam, reliquo securiori, & meliori, fatisfacit debito, quo illigatur, vestigandi diligenter veritatem, & iuxta eam indicandi. Ita Sotus, Valentini, Manuel, Ledesma, Valsquez, Azorius, quos refert, ac sequitur Sanchez. l. 1. Dec. c. 9. numero 47.

189 193
His heret. Hoc reor
Sicut Medicus constitutus: ad procurandam corporis sanitatem, & ideo tenetur præcauere diligenter pericula, remedii certioribus videntur: Sic Index constitutus ad bonum civile procurandum, & ideo tenetur diligenter præcauere, ne Respublica patiatur: hoc autem non præstat diligenter, & fideliter, iudicando iuxta opiniones minus probabiles, quia faciliter erit cines spoliari iis rebus, quare habent verum dominium, & eas ad alios transferri, quam opiniones probabilius sequendo. Maius enim periculum falsitatis est in opinione minus probabili, quam in probabili.

D V B I V M XXXIX.

Quando est que probabile ius utriusque partis: index potestne pro illa iudicare, & an debeat, vel litigantes componere, vel rem inter illos dividere, &c.

190 194
Non potest Ei, non
villam exilis Reipublica
Opinio- q. 20. 21.
nibus sequi. Z
Non potest pro vna, vel altera parte iudicare, sed tenetur partes ad compositionem adducere, aut rem inter eas dividere, et si fuerit indubitabilis, dividere partem fructuum, vel aliam gerere compensationem. Quia cum opiniones sunt aequaliter probabiles, aequaliter ius erit: ac proinde delinquit index magis in vnam partem proprie amicitudinem, vel aliam causam indebitam declinando. Sic Bannes in presenti, quest. 6. 3. a. 4. dub. 1. Granado 2. 2. in materia de alio, human. trattat. 12. d. quart. numero 39.

Potest quidem index alteram ex illis sententias. & Mend. Theol. Moral. I. o. VII.

tentis eligere. Quia index ex debito sui officij solus tenetur ad vestigandum diligenter veritatem, vt secundum eam iudicet, sed sententias, in calo nostro probabilissime iudicat, illam quam maxime veritatem, & hunc hominem ius habet. Inerit, eligere. Ergo potest pro illo indicare cum illa probabilitate aequali. Ita Sanchez, lib. 1. Decalog. cap. 9. numer. 46. Salas tom. 1. in 1. 2. tratt. 8. d. vni. c. 72. Lugo to. 2. de iustit. d. 37. n. 115. & alij plures.

Hanc sententiam probabilem esse reor. 192
Quod si quis obiciat, rationem, quam Dub. Hoc reor
proximo tradidimus ad probandum iudicem esse probabilem.
debere opinionem probabilem sequi, vi-
deri contra hanc doctrinam probare. nam si-
cuit qui iudicat contraria habentem probabilitus
iis, infert illi iniuriam, præferendo illi eum,
qui habet ius minus probabile, ita qui ex duobus
habentibus aequaliter ius, præferit vnum alteri,
videtur inferre iniuriam ei, cui præfert
aduersarium habentem aequaliter ius: Ergo nec
cum aequali probabilitate potest index vnam
partem eligere. Respondeo negando ante-
dens. Nam index ex officio solum tenetur diligenter inquirere veritatem, vt pro ea sententiam proferat: cum aequali verò probabilitate iam prudenter potest indicare veritatem esse
pro vna parte, & licet exponat se periculo a
vero aberrandi, non tamen potest vitare
illud periculum sine aequali alio periculo, quod
in parte contraria inest. Attamen negari non
potest, iudicem melius solum munus præstitionis,
si procuret partes ad concordiam adducere. Attamen absolute poterit alteram ex illis
sententias eligere.

D V B I V M XL.

Index, qui sine rationabili causa sen-
tentias præferit pro parte probabili,
contra probabilem, teneturne ei,
aduersaria quem tulit sententiam re-
stituere?

Non tenetur ei restituere. Quia obligatio indicandi pro parte probabili oritur. 193
Non tenetur ei restituere. Quia obligatio indicandi pro parte probabili oritur. 193
en debito, quod index habet erga Rempubli- Non tenetur ei restituere.
tur ei restituere. 193
cam inquirendo veritatem, & secundum eam Non tenetur ei restituere.
teneare. 193
sed iudicandi: Ergo violans hoc debitum, solum Non tenetur ei restituere.
Rempubli- 193
delinquit contraria Rempublicam, & illi resti- 193
tutore tenebitur iuxta detrimentum, quod bo- Non tenetur ei restituere.
num communem patitur ex illa perverzione iu- 193
dicij. Non tenetur ei restituere.
Quemadmodum qui eligit minus dignum, Non tenetur ei restituere.
vel etiam indignum ad beneficium, Non tenetur ei restituere.
non tenetur regulariter restituere digniori Non tenetur ei restituere.
prætermisso iuxta communem sententiam, sed Non tenetur ei restituere.
soli Ecclesie iuxta mensuram detrimenti, Non tenetur ei restituere.
quod Ecclesie patitur ex illa iniqua elec- Non tenetur ei restituere.
tione: Ita etiam in præsenti. Sic nonnulli, Non tenetur ei restituere.
quorum sententiam probabilem esse indicat Non tenetur ei restituere.
Cardinalis de Lugo contrariam veriorem Non tenetur ei restituere.
vocans tomo secund. de iustit. d. 37. nu- Non tenetur ei restituere.
mero 121.

Tenetur restituere parti probabili omis- 194
sa. Quia in præsenti non est aliud damnum Ei, non
quod patiatur Respublica, nisi in quantum restituere Reipublica

Z vnum tenetur.

Sect. II. de Iudicio Forensi Dubia. 267

D V B I V M XLIII.

Acceptio munierum, que non tamquam
preium dantur, sed ad allicendum
animum iudicis in alteram partem,
illicta estne ex iure naturali pro-
hibita?

204
Prohibita
est iure
naturali.

Illicta huiusmodi munierum acceptio
prohibita est iure naturali. Quia uti D.
Thom. fatur ad Psalm. 7. Index indiget
sapientia, & iustitia: At sicut scientie op-
ponitur ignorantia: ita iustitia seu rectitudi-
ni visetur aduersari munierum acceptio,
Quia maniera etiam exactanc prudentes, &
subnervium verba iustorum Exod. 23. Ideo-
que pallium Scriptura lacri acceptiōē cīn-
modi reprehendit, Ijai. 1. Deuter. 16. Ec-
cles. 20. 1. Reg. 12. & alibi. Hinc apud om-
nes ubi que gentium turpe existimatū est
in Iudicibus munera accipere. Igitur non
solum positiōē, sed & naturali iure prohi-
bitum est iudicibus non solum positiōē iure,
sed & naturali munera accipere. Sic Bald. leg.
Hac lege, C. de sententia ex periculo reci-
enda. inuit. Tenent Maled. in presenti,
tr. 6. c. 1. ab. 27. Gab. in 4. dist. 15. q. 6. concil. 4.
Ioan. Monach. in extranag. de sent. excom-
muni. Inter omnes, v. Clericos. Quibus fauet
Perez cum aliis 2. Ordinamenſi, D. Anton.
in p. 3. tit. 9. c. 1. §. 5. Matienzo Dial. relat. p. 3.
capite 35.

205
Non est
naturali
iure prohi-
bita.

Non est prohibita naturali iure, sed solum
iure positiōē. Quia si esset contra ius
naturale, non posset confutardine contraria
praescribi: posse autem aliquando praescribi patet
ex stylo Curie, & ex Authentica de iudic.
bus. §. Ne autem coll. st. 6. vbi datur iudicibus
facultas recipiēti munera. Et quia Innocent.
Cap. cum ab omni, de vita, & honesta. Cleric.
non dixit absolute, esse malam hanc munera
receptionem; sed habet mali speciem
Ita Nauar. in extrauag. de datis, & acceptio
n. s. citans alios.

206
Authoris
resolutio.

Ego quidem existimo, al quam munera
rum acceptiōē iure naturali licitam esse,
aliquam illicitam omnino. Tunc quidem est
illicta, quando datur in ea quantitate, atque
per sonarum, ac temporum circumstantis,
vt moraler loquendo, de le, & vt in plurimū,
iudicij indicant perositatem. Impossibile
enim est humano modo, quod index, qui
pendente lite acceptis ab uno ex litigantibus
magnum aliquod munus, v. gr. doam, vel
vineam, &c. postmodum in discussu cauile, &
in sententia prolatione non valde propen-
deat in illius fauorem. Alio quando tamen
huiusmodi munierum acceptio non erit mala
de iure naturae, siue quia exiguum est, & ma-
gis spectans ad urbanitatem munus, quā ad
corruptelam, vel quia alii sunt tituli imperi-
endi: vt si conflangueas, vel amicus sit
qui illud confert, vel quia non datur ab iis,
qui item habeant praesentem, vel proximam
vel quia datur post item finitam gratitudi-
nem ergo vel propter alias similes causas.
Eccles. & Mend. Theol. Afor. Tom. VII.

D V B I V M XLIV.

Acceptio munierum à iudice que ex in-
re naturae sit probita, obligatne ad
restitutioē?

Acceptio munierum, quam diximus esse
iure naturae prohibitam, obnoxia est ²⁰⁷ Obligat ad
restitutione, quia sicut est obligatio non acci-
piendi, ante causā finem, ita erit obligatio re-
stituendi. Eadem enim inconvenientia oriun-
tur ex rectione, que ex acceptiōē: nec
minus index inclinabitur in unam partem
propter munera recentia, quam propter accep-
ta: Ergo ad vitandum illud periculum, tam
oportebit restituere post acceptiōē, quā
non accipere. Sic Gabri. in 4. dist. 15. q. 6. Et
regulariter hoc dicendum docet Cardin. Lu-
go to. 2. de iust. d. 37. n. 130.

Non est restitutioē obnoxia, quia unusquis-
que est in iure rerum dominus, & potest ea ²⁰⁸ Non obli-
gium dominium validē transferre. Cum ergo gat.
litigans gratis, & spontaneē consulatur iudi-
ci ea munera, & eius potestas non sit ligata,
ne impedita: non est, cur non habeat vali-
dum effectum in eorum dominio in accipiē-
tem transferendo. Ita Theolog. recentiores
cum Paludano in 4. dist. 15. q. 3. articulo. 5.
concl. 4.

Ego tamen cum meo eminenti. Cardinali ²⁰⁹
hanc limitem sententiam, vt intelligatur post ^{Hanc limi-}
nitam causam, & post sententiam prelatam, ^{to sententia}
ob rationem pro prima sententia expreflam.
Non autem abnegarim, aliquando ob fugi-
endam inurbanitatem posse (cum Cardinali lo-
quos) licere retentioē. Minus enim inur-
banum effet redire semel accepta, quam
oblata modestē recusat. Ideoque stando in
iure naturae, posset aliquando ex hoc capite
retentioē excusari, etiā acceptio vitiola exti-
terit.

D V B I V M XLV.

Quando obligari leges iudicem, ad mu-
nera male accepta restituenda, in-
telligendō sunt de obligatione ante
condemnationem, vel declarationem?

Certum est, multas reperi leges in ²¹⁰
aliquibus Provinciis, que non solum Nonnulla
prohibent munierum receptionem, sed & recolo.
poenam adiungent, & obligant in con-
scientia ad solutionem penae, & ad mu-
nera restituenda: in modo aliquando addunt.
Ante iudicis condemnationem. Præterea
obligant iudicem ad iurandum in suscep-
tionē officij, le solitarum penas, & munera
restituendum. His præmissis, quæsiterim an
hæ leges obligent in conscientia etiam quan-

Z 2 do

do crimen est occultum, & ante ullam Iudicis declarationem?

211
Obligant
ante con-
demnatio-
nem.

212
Non obli-
gant.

Obligant quidem. Quia Princeps potest ita obligare, & aliunde videtur in hoc casu de eius intentione constare sic obligandi ob rei convenientiam. Sic Sotus, Ioan. Medina, & alij apud Molinam tom. 1. tr. 2. d. 88. Mercado l. 4. de contract. c. 16. Cordub. l. 1. q. 36. manu. v. Iudex, casu 183. concl. 1. Bañes 2. 2. q. 7. 1. 4. & alij plures.

Licet leges obligent ad non accipienda munera, non tamen obligant ad restituenda gratia accepta ante Iudicium declarationem, saltem criminis. Quia ea est communis praxis Iudicium etiam timoratorum, qui nunquam ea minera restinunt, quando fuerit libera- liter data, nec a Confessariis ad id obligantur. Ita Molina vbi supr. Henrig. l. 4. c. 2. 1. 5. 6. Angl. q. de donationib. diff. 7. Perez l. 2. Ordinamenti titul. 3. l. 34. Narra l. 4. de ref. c. 2. n. 107. Valq. 10. 2. in 1. 2. d. 164. nu. 17. Reb. l. 18. de donation. q. vlt. Salas de legib. d. 15. & alij plures.

213
Hanc par-
tem defen-
do.

Ego autem hanc sententiam probabilem admodum defendo. Nam non aliter tenetur ad restitutionem munera Iudices, quod ad solutionem poenæ, imo ad officium relinquendum: leges enim de iis omnibus loquantur: At durissimum esset obligare ante Iudicium sententiam ad relinquendum officium quod habent. Profecto lex humana debet esse suauis, & humana fragilitati accommodata: Lex autem obligans ad solutionem poenæ ante condemnationem durissima esset, & ad nihil aliud, utilis, quam ad illaqueandos animos subditorum: Ergo non est credendum Christianum, ac pium Princeps et in sensu locutum.

DVBIVM XLVI.

Quando non habet probatio plena sed tantum presumptiones, & indica- cia urgentia: potestne Iudex mitio- niter extraordinaria pœna reum punire?

214
Non potest.

215
Potest sa-
me.

Non potest. Non potest punire reum poena mitiori extraordinaria. Quia cum non constat de delicto nullum reo debet poenam imponere, sed eū torquere, si sit persona habilis ad torturam, ut delictum fateatur: alioquin absoluere. Nam vel creditur patrasse delictum, & tunc poena ordinaria debet puniri, vel non creditur, & tunc debet omnino absoluiri. Ita Sarmiento, & alij, quos afferunt Sanch. l. 3. conf. c. vni. dub. 12. n. 1. f.

Potest reum punire poena extraordinaria mitiori. Quia is, contra quem sunt ei- modi indicia, licet non omnino clare probetur reus criminis, in eo tamen statu consti- tuitur, in quo propter bonum publicum ali- quod malum iuste pati queat. Alioquin non posset iuste torqueri, cum tortura ipsa magnum malum sit, & maius aliquando quam poena aliqua extraordinaria, que ei im-

neretur: imo plus periculi sit in tortura, in qua si reus metu fateatur, pœnam ordinariam extreamam patietur. Cum ergo propter bonum publicum possit iuste damnari ad torturam, ne delicta manant non probata, & homines metu tortura à delictis patran- dis arceantur, & ad torturam sufficiant minora indicia: à fortiori stantibus indicis, vr- gentioribus, & indubitate, poterit reus propter idem bonum commune extraordinaria pœna mitiori puniri. Ita Clarus, Pa- normitan. Baldus, Felin. & alij multi, quos refert, ac sequitur Sanchez citata dub. 12. numero 12. Lessius lib. secund. cap. 29. n. 169. & alij.

Hanc sententiam veriorem esse reor. Nam licet Index non habeat tunc assensum certum. Hoc vero de delicto, habet tamen assensum certum de pœna. longe maior verisimilitudine delicti, quam innocentia, & quamvis rens sit in possessione sua invenientis, est tamen contra eum pre- sumptio aeterno vellemens, ut preponderet pœnissimis illi, & transferat in ipsum onus pro- bandi innocentiam, & facit multo credibilis eum deliquisse, quam non delinquisse. Quare licet peius sit innoxium punire, quam noctium absoluere, hoc tamen verum est in pœna capi- sa, non quando magna est inæqualitas, pœ- ius enim esset Reipublicæ noxios eo causa omnino liberos manere, quam aliquem inno- centem talibus indicis affectum sine cul- pa pati.

DVBIVM XLVII.

Quando reus confessus est delictum, & gra-
tia, homicidium, sed dixit, se id
geffisse in sui defensionem, illa con-
fessio sufficere, ut index impo-
nat illi ordinariam homicidij pœ-
nam?

Sufficit quidem. Quia delictum semper 217
sufficitur malo animo factum, nisi Sufficit
contrarium probetur. Cap. 2. de presum-
pcionib. & leg. si non commisi Cod. de in-
suriis. Et quia si duo testes ocului testantur
de homicidio, non liberaretur reus asse-
rendo se ad defensionem occidisse: Confes-
sio autem propria duobus testibus aqui-
tatur: Ergo excepit illa non poterit reum
huiusmodi liberare. Sic Socinas ad le-
gem, Non viigne, ff. de exceptione, &
alij.

Non sufficit confessio rei, ut ei pœna ordi-
naria infligatur, sed extraordinaria affi-
cendus est. Quia probatio illa ex confessione sufficit. Non sufficit, quando aliunde de homicidio non constat. Ita Panormit. Felin. Decius
Alexander, Palatios, Antonius, Gabriel, &
alij, quos refert, ac sequitur Sanchez l. 3. conf. c. vni. dub. 23.

Hoc teneo, & confirmo, retrorquendo 219
argumentum pro prima sententia factum. Hoc ten-
tum si iijdem testes qui de homicidio te- & em-
stantur, testarentur de excusatione, & mo-
defensione,

Sect. II. de Iudicio Forensi Dubia. 269

defensione, probatio illa homicidij non sufficeret: cum ergo homicidium solam constet ex testificatione delinquentis, qui simul de excusatione testificatur, non constat plane de delicto. Quia praesumptio mali animi tunc est, quando delictum patratum fulisse constat: in casu autem nostro delictum non constat nisi ex iei confessione, qui non confitetur delictum, sed defensionem: Ergo locus non est praesumptio, quae solam habet vim, quando delictum constat aliqua via, qua non constat pariter exculatio.

DVBIVM XLI.

Personae, que ob sexum, atutis, vel corporis
fragilitatem, & periculum non pos-
sunt: possunt in terreri terrore propin-
quo, & leviter torqueri ad terrorem
magis, quam ad dolorem?

DUBIVM XLVIII.

*Index contrarius aliquid non ita reo, vel
a teste: potest ex tali notitia
reum punire in aliquo
cuento?*

220

Non est fermo de notitia ex confessio-
ne Sacramentali promanante, hac enim
ad nullum proflus iudiciale processum
vilius esse potest. Loquendo autem de alia
notitia præter illam regula generalis est.
Quoties inuitus, & illegitime a Judice ha-
bita est. Index non potest legitime ex illa
procedere: Nanarus, Sons, & alij, quos re-
ferunt Sanch. l.6. consil. c.3. dub. 39. n.10. Fagun.
prac. 8. Dec. c. 21. n. 3; & alij communiter.
Quæfigim autem an regula hac adeo certa
sit, ut Index cum aliquid contra ius nonerit à
re vel à teste, in nullo cau posse eum ex tali
notitia punire?

221
*Potest In-
dex huius-
modi noti-
tiareum
punire.*

In aliquo casu haec regula deficit, & potest
Index ex huiusmodi notitia punire reum;
nempe quando scelus aget secundum. Quia
tunc ex non punito reo oritur scandalum,
maxime cum occasione huius extorta
confessio iam esset scelus in populo publicatum. Sic Sotus *l. de secreto, memb. 3. q. 1. conclus.* p. 5. dicens tamen rem esse dubiam, ideo
quae se aliorum indicio committere. Clarius
Nauarra *de resist. l. 7. c. 3. num. 243.* & alij,
quos prelio nomine refert *Sanct. l. 6. consil. cap. 3. dub. 39. n. 3.* Qui addunt, teneri tamen
indicem ad restitucionem pro^o damno toto
consequito.

222

In hoc regula casu, non deficit. Quia index non potest aliquid intrinsecè malum gerere, quale esset iniurie & sine probatione aliquem interficere ob scandatum populi vitandum. Ita Sanch. ibi Cardin. Lugo to. 2. de inf. a. 37. num. 148.

223
*Hoc tenen-
dum existi-
mo.*

Hoc tenendum, indexque obligandus, ut
defectum probationis, & processus illegiti-
mitatem faciat, reumque absoluat: Ex hac
regula infero, non posse indexem contra
reum procedere ex confessione facta in tor-
ture, quando sine precedentibus indicis
sufficientibus tortus fuit, licet illum postea ra-
tificet: Et idem est, si tortus est, qui de iure
torqueri non poterat, vel si alia quacumque
ratione in iustis torqueretur. Vel si nosita illa a
rebus per iniustas interrogaciones extorques-
scat. & Mend. Theor. Moral. Tom. VII.

Ræmitto, torqueri non posse senes, &
pueros minores 14. annis, nec malierem
prægantem, vel etiam paulo post puer-
perium, donec virces refutam nobiles etiam
alibi, Decuriones, & Doctores, & eorum
descendentes. In criminis tamen in læse maie-
statis dignis nullum ad hoc præilegium pro-
deesse, nisi ex naturæ debilitate. Quæquierim autem
in personæ quo de sexus, etatis, vel de-
bilitatis non possunt torqueri possunt terrori
terrore propinquo, vel leviori torqueri ad ter-
roris magis, quam ad dolorem exceptis tamen
prægnantibus, quibus etiam terror ipse plu-
rimus nocere posset.

Minimi posunt. *Quia* senes, & pueri habent ins, ne torqueantur, *imo* non solū ex lege posuit, sed etiam ex iure natura illud videtur habere. Ergo terror tortura erit metus iniusti illatus, *cum* sit metus mali, quod fine iniustitia eis non potest infligi maxime si terror ille de propinquis effetur. *Sic* *Lei.* *2. m. 155.* afflentis terrii posse senes pueros, ac feminas non prægnantes remoto terrore, qui solis veribus, & cequulis ostensione fitit, non de propinquio, ut cum quis spoliatur, vel illigatur. *Fagund.* *preç. 8. Doc. c. 21. n. 14.* *Q. 15.*

Possum alane. Quia licet regulariter metus
mali est iniustus, quando malum commina- 22
tum iuste inferri non potest: aliquando tamen Possum
fallit ea regula. Quia possum ego habere ius ne.

inferendi terrorem mortis, & non mortem ipsam, vt confit in Principe, qui vult per subditum, qui dignus capitali pena non est, sed aliquia minori, atque adeo posset pro pena inferre ei per triduum metum, & opinionem mortis subeundam, vt hoc etiam modo magis in posterum a delinquendo deterratur. Quod ergo tunc Princeps facere posset, hoc censetur in casu nostro facilis lex positiva. *Mo* & *ipsa* lex naturalis. Post enim index malo aliquo inflicto cogere reum ad confessionem, non quidem tortura grani, quia hoc fieret cum gravi periculo in tali persona: sed malo alio minori, in quo periculum illud non appareat. Cum ergo terror, & metus torturæ minus malum sit, quam tortura, & in quo non appareat periculum, ratione cuius tortura ipsa illicita est, conseqvens est, vt qui malio alio praeter torturam posset a reo confessionem exigere, posset etiam metu torturæ id facere, cum ratio prohibendi torturam non procedat, vt metus etiam torturæ de propinquo prohiberetur. Ita *Sanch.* l. 6, *confi. cap. 2.*

170 Theologiæ Moralis Lib. LX.

dub. 6. n. 12. Fagund. p. 2. Decal. 6. 21. n. 14.

¶ 15. Lug. 10. 2. de inst. d. 37. n. 160

227 *P̄tor distin-*
ctione. Ego quidem existimо distingendum. Nā si sermo sit de personis, quæ ob æstatis sexus, vel corpoream debilitatem torqueri non posse, crediderim eos terrii posse etiam terrore propinquo, imo & leuiter torqueri ad terrorem, quia Leg. item apud Laboneum, questionem, ff. de iniuris dicitur: *Quæstionem intelligere debemus, & tornæta corporis dolorem ad eruendā veritatem; Nuda ergo interrogatio, vel litus territo non pertinet ad hoc editum.* Igitur solum prohibetur hic torquere: terrere autem, vel minari, non est modus diversus indagandi veritatem, qui non inuenitur prohibitus. Loquendo verò de aliis, quibus ob nobilitatem, vel dignitatem exemptione à tortura conceditur, alter respondebo Dubio sequenti.

turae affligerentur. Nam quoties aliquis minatur malum, quod inste infingere non potest, dicitur meus iniustus illatus, & per consequētus cum iniuria reo ab inferente illata.

D V B I V M L I.

Licetne iudici, illum dā pare, qui crimen confissus est spe ventre, & impunis tatis sibi à indice promissa:

231 **L** Iacet iudici fallere rem spe venire, & incolamitatis, & postea aenam panire, quia Licet fallenti impium est, bonos decipere: ita leterum plurimū est, malos, quos alter punire non possumus, insidiosi, & dolis circumveniunt, punire. Nam (vt Bartol. at 4. 1. col. penult. v. *Quarit quidam. C. unde vi*) uniuscēd dolus, si fides prædonibus non feruerit. Sic Gomez. c. 1. de confit. in 6. n. 143. cum Felino, & aliis Archidiac. Cap. *wilem* 2. 2. 9. 2. refert de Alessandro III. qui cum non posset ab Episcopo simoniaco confessionem criminis extorquere, promissa illi secreto impunitate, si inimicū crimen coram Cardinalibus confiteretur hac via illum produxit ad suam culpan publicē detegendam: cui publice confitentis Pontifex dixit, *Ex tua confessione te condemnō, & publicē deponō. Quod diū Archidiacōnus valde commendat.*

Non licet iudici rem malfallere, & confessio 232 sic extorta est ipso iure nulla: vnde sententia: Non licet iudici rem ex illius confessione irrita est, & rem facta index tenetur omnia damnata restituerit. Quia re. confessio illa est per iniuriam extorta: Ergo contra ins. & per consequētus est nulla, nee ullus potest iudicicos effectus habere. Ita Ant. Gomez 10. 3. *variar. c. 12. n. 6. Ad leges Tauri*, L. 1. fol. 6. n. 4. *Imola conf. 106. Paril. de Puteo tr. syndic fol. 293. Hyppolit. de Marsil. 1. 1. 5. Questioni fidem, ff. de questionib. col. 2. m. 12. L. c. 1. 2. 6. 29. n. 173. Malder. in presenti, 17. 6. c. 1. dub. 2. 5. Sanch. 1. 6. confil. c. 3. dub. 3. 5.*

Ego autem sic questioni respondeo. Num 233 quam licet proximum mendacis, decipere, questioni etiam ad bonum finem! Qui mendacum est respondere, intrinsece malum: ideoque nunquam licet iudici, ad detegendā, ac punienda delicta, quātumvis communitatē noxia, mendacis, leuē fictis venis promissionibus confessionē à reo extorquere. Porro quādō constat, reū legitimē interrogatū, iniuste abnegare delictum à se perpetratū, non credo illicitū fore, amphibologia aliqua, vel equivocatio eū decipere, vt aperiat veritatem, index enim habet ius illum extorquendi: Ergo si cum eam potest extorquere per vim tormentorum, cur nota per dolum poterit, dummodo sit dolus iustus, & sine mendacī. Et in hoc sensu secundam sententiam admitto.

DVBIVM

ESCOBAR.
Theol: Mor:
Tom: V. VI. VII
FELINO

228 *Possunt*
quidem. Iij, qui ob nobilitatem, vel dignitatem torqueri non possunt ex privilegio legis, licet non valeant vel leuiter torqueri: possuntue tamen verbis terreri?

229 *Minime*
possunt. Possunt quidem, quia lex eos solum eximit à tortura. At terrere verbis, vel minari, non est torquere. Sed modis diversis indagandi veritatem, qui non decet nobilis, vel in dignitate conscientis. Sic Fagund. *præcept. 8. c. 21. n. 14. ¶ 15.*

Minime possunt. Quia lex illos eximens à tortura favorabilis est, & non prohibet torturam propter peculia malum, quod ipsa sola afferat, sed qua ob harum personarum merita, vniuersit cas cogi posse ad confessum eo in medio: quæ exemptio magna ex parte esset inutile, si cogi possent metu torturæ legisque beneficium, & favor sumū effectum non obtineret. In hoc ergo casu metus esset iniuste allatum; quia tortura, & metus sunt contra ius rei à lege acquiritum. Ia. Cardin. Lugo 10. 2. de inst. d. 37. n. 160.

230 *Auctoris*
resolutio. Qui Dubio 49. afferui, personas, quæ ob ætatis sexus, vel corporis infirmitatem, haud sunt torturæ obnoxiae, posse tamen terrii propinquos terror, imo & leuiter torqueri: affirmo personas, quæ ob nobilitatem, vel dignitatem à tortura per legem eximuntur, terrii non posse, quando terror in his circumstantiis confessionem non spontaneam extorqueret. Ratiō autem dñecentia est: quia persona prioris generis solum prohibentur torqueri propter vita periculum, vel notabilis nocimētatioquin lex vellet etiam ab eis veritate erui posse. Cum ergo terror aut lenitudo illa tortura nullum periculum, vel nocimētatio afferat: nō videtur lex illam prohibere voluisse, quæ quidem solam veram torturam prohibuit, non fictam, in qua non est eadem ratio prohibitionis, in aliis verò personis priuilegiatis eadem lex, quæ priuilegium, & ius illis concessit, ne torqueri possent: videtur consequenter dedita eis ius, ne metu etiam tor-

DVBIVM LII.

Peccatum Iudex, qui informationem sibi traditam ab uno litigante dat alteri parti videndum ob amicissiam?

234
Peccat qui-
dem.

Peccat quidem. Quia id est contra fidem debitam illi, à quo vel explicitè, vel implicitè rogatur Index seruare, & occultare eam informationem. Sic nonnulli, nec improbabili.

235
Non pec-
cabit.

Minime peccat, per se loquendo. Quia Index ut possit rectè indicare, non solum debet unius partis rationes videre, & alterius fundamenta percipere: Sed etiam quoniammodo versusque rationes queant disoluī: Ad hoc autem iudicium formandum, non parum conduceat audire, quid pars aduersa respondeat huius informationi: Ergo utitur iure suo, informationem parti contrarie manifestando. Ita aliqui viri docti, quos tacito nomine memorat Card. de Lugo 10.2. de iust. d. 37.n.183, & ipse idem defendit.

236
Auctoris
resolutio.

Aperte pro hac sententia additum fuit illud: Per se loquendo. Quia aliquando per accidentem poterit Index peccare, ut si vni parti referet alterius informationem, & non ē contra: videtur enim esse aliqua in aequalitas, & personarum acceptio contra equitatem, quam Index debet affermare. Per se autem loquendo, veram omnino secundam sententiam esse censeo.

DVBIVM LIII.

An famulū Iudicū, vel auditorū delinquent, qui occulte accipiunt, vel transcribant informationem datam Iudici vel auditori, ut eam parti contraria tradant pro pecunia?

237
Delinquent
qui.

Delinquent equidem. Quia tenentur ex iustitia Iudices servare secretum, quod sibi commissum est: igitur famuli cooperantes, ut huiusmodi secretum referent graui plerunque illius partis iniuria proculdubio delinquent. Sic Sanch. l. 3. consil. c. viii. dub. 44.n.5.

238
Non delin-
quunt.

Re secundum se spectata, & aliis circumstantiis exclusis, quae intervenire possunt: peccatum non est. Quia minor in famulo quam in Iudice inest obligatio. Ita aliqui apud Lugo 10.2 de iust. d. 37.n.185.

239
Prima sen-
tentia ad
habeo.

Ego quidem cum eminentis. Cardinali famulis hanc sententiam concedi non posse existimari. Quia eodem secreto obligantur, & litigantes sunt graniter, & rationabiliter iniusti. Unde à fortiori, ne vnu litigans possit alterius informationem sine graui iniuria furari.

CAPVT IX.

Circa Accusatoris, ac De-
nunciatoris obliga-
tiones?

DVBIVM LIV.

Heredes hominis occisi tenenturne ho-
miciam accusare?

Reservito de facto nunc non esse 240 obligationem, regulariter loquendo, Nonnulla accutandi accusatione proprie dicta. de accusa-

Quia in omnibus, quae ex omniione accusa- tore pramit-

tions teneri possunt, latius opportune pro- to.

detur denunciando indicialiter delinquentē.

Igitur non est, ear al quis sibi assumat accu-

satoris onera, quae sunt multa, & graria pro-

ppter periculum deficiendi in probatione ex

defectu vel malitia certum, & propter odium,

inimicitias, expensas, & similia. Loquendo ita-

que in genere, & ex natura rei regula gene-

ralis est, esse obligationem accusandi, vel de-

nunciandi crimen Reipublicæ perniciolum,

quod legitime probari poterit, si alia via

damnum publicum impediti non potest. D.

Tho. 2.2.q.68. Caiet. ibi. Sotus l. 5 de iust. q.5.

Sylu. v. Accusatio, q.2. Armil. ibi, §.6. & alij.

Ratio est, quia pars tenetur cum proprio de-

umento totius incoluntate proficere. Ve-

riūs aliqui sunt, qui ex officio tenentur certa

delicta accidere, vel iudiciale denunciare,

vel ex pacto, vel ex promissione, ut fiscales,

custodes, vigiles, & alij similes. Si tamen pos-

sunt alter commune damnum impidere, aut

illius, cui si obligantur, non tenebuntur accu-

flare vel denunciare. Quia in tantum tenentur,

in quantum necessarium fuerit ad commune,

vel priuatū bonum procurandum. Quæsi-

tim verò, an heredes occisi teneantur ac-
cusare homicidam sub pena amittendæ hæ-
ditatis?

Tenentur equidem. Quia dum accusationem

omitunt, videntur maxima in occidum, à quo

hereditatem accipere, ingratitudine digna.

Accusare eiusmodi pena labore. Sic Bart. ad leg. In

tenentur. cum, ff. de accusat. & ad l. cum furem, C. de hiis,

quibus ut indiget. Nam Cap. Inter verba, 1.q.

3.m.168. Vbi tamen impugnat eundem Bartolom.

tolum, quib[us] in cau[us]a homicidij dixit posse Iudi-

cem compellere partem, ad accusandum.

Minime tenetur. Quia lex Christi Domini

nil tale precipit, nec Christiani Principes Non tene-

reiusmodi præcipient accusationem. Ita Mald.

tur. 2.2.tr.6.2 dub. 2.

Hoc mihi longè probabilius. Nam illa gra-

titudinis secultræ manifestatio non aptè cum Hac dicen-

Christiana tolerantia componeretur.

sum.

Z 4 DVBIVM.